

М. І. МАНДРИКА

КАНАДА

ПОЕМА

CANADA

POEM

by

M. I. MANDRYKA

diasporiana.org.ua

М. І. МАНДРИКА

КАНАДА

ПОЕМА

CANADA

P O E M

by

M. I. MANDRYKA

1961

Winnipeg, Man., Canada

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

другові народів і людської
свободи та гідності,

Проф. Ватсону Кіркконеллові

з щирою пошаною й признанням.

TO

Prof. Watson Kirkconnell,

devoted advocate of human

freedom and dignity,

with

sincere respect and admiration.

Printed by National Publishers Limited,
482 Hargrave Street, Winnipeg 2, Manitoba

ПОЕМА М. І. МАНДРИКИ „КАНАДА”

Розлогі простори Канади були здавна тереном експансії її різних етнічних груп: французів, британців, голляндців, німців і ін. У сімдесятих роках 19-го сторіччя — разом з першими назвами з України, в роді “Хортиця” — поселився на проміжжі Манітоби й Саскачевану перший відомий у Канаді українець — Коцур, а за ним прийшла черга на Єлняка й Пилипівського в 1890-тих роках, а там — масової іміграції на переломі століть, що з різними фазами й інтенсивністю триває до сьогодні.

Український народ, поселяючись у Канаді, привозив із собою не тільки тверді загартовані руки до праці, але й великі культурні цінності — традиції стародавнього життя-буття. Це стоується однаково матеріальної, як і соціальної, як врешті й духової культури. В цій останній діялці окремої уваги заслуговує поетична творчість українських поселенців, так народна словесність (фолькльор), як і література.

Побіч спогадів про „Старий край”, побіч плекання старих переказів, оповідань, пісенного багатства, побіч зберігання старої народної мудрости, замкнutoї в приповідках і приказках, творчий дух українських поселенців сягав по нові теми й нові лаври. Канада, її розлогі степи й небо, що так нагадувало українське, були з самого початку предметом уваги багатьох творчих умів. Співалися пісні про Канаду, поставали нові приповідки, творилися перекази, описи природи, піонерські спогади, тощо. На цій фольклорній основі зародилася українсько-канадська література, що дала цілу низку імен та вийшла далеко поза вузькі межі своєї початкової основи — фольклору.

Одне з передових місць в українсько-канадській літературі займає д-р М. І. Мандрика. Як потомок старого козацького роду, якому справді “нема переводу”, він наполегливо працює над канадською тематикою й перетоплює її в своєму творчому горнилі. Побіч деяких канадських мотивів у попередніх своїх збірках, із яких на окрему увагу заслуговує вірш “Канада” в збірці “Золота Осінь” (1958), в оцій поемі “Канада” він дає широкий образ нової прибраної батьківщини. Читач находить тут усе: і географію Канади “від моря до моря”, і її Історію, і індіан, і французів, і британців, і українців, і інших поселенців, включно з новим “Тель Авівом”; відображено тут українське життя від самих його початків у Канаді, згадано визначних піонерів і діячів, наших співгромадян-прихильників, — одним словом усе, чим жила й живе “канадська Україна”, як її називали ще в початках 20-го сторіччя.

Усе це передав Мандрика в поетичній формі, легким віршем, епічним стилем з ліричними дігресіями, цікавими порівняннями й

сміливими новотворами. Композиційно він вбрав свою поему в форму поетичного репортажу з мандрівки по одніюких осередках українського поселення в цій країні. Спеціальну увагу присвятив він Вінніпегові, як столиці канадських українців й як містові, в якому прожив багато років.

З ідейного погляду, поема висловлює признання Канаді — країні волі й добробуту за те, що вона широко відкрила українським поселенцям свої рамена й стала новим П'ємонтом українського вільного життя. Чесною працею українських селян-хліборобів, самовіданим зусиллям пізніших генерацій в найрізніших ділянках загально-канадського життя, українські поселенці не тільки здобули собі нове прибіжище для збереження й розбудови українського національного життя, але й причинилися до загального росту й добробуту країни. В цьому їхня велика місія, зокрема в західно-центральной Канаді й у цьому запорука світлого майбутнього української спільноти в цій країні.

В цілому твір Мандрики — визначне досягнення в ділянці української канадіани, цінний подарунок канадській культурі напередодні столітнього ювілею країни і гідний вклад українського духа в культурну мозаїку Канади.

ЯР. РУДНИЦЬКИЙ

КАНАДА

1. З доріг Магеллана

Колись, крізь океан зелений,
З Ніппонських островів на Схід
Дивився в простір я таємний,
Де тонув синій небозвід,
І уявляв тебе, Канадо,
Володарку степів, озер,
Та переміг твою принаду,
Якій життя віддав тепер.
Бо пахла ще земля кохана,
Надія ще жила в боях,
Тож я, за тінню Магеллана,
Вернувся на Західний шлях.

І знову йшов я Хінським морем,
Поміж Формозу і Гонг-Конг
В вузькі ворота Сингапору,
Попри Суматру на Цейлон,
Щоб, повернувшись в рідні води,
Замкнувши в Понті дальній шлях,
Я мріяв знову про проходи
В далеких і чужих краях;
Як Магеллан воріт шукати
В широкий і свобідний світ
І кораблем своїм пристати
До східних Канука воріт.

Та перше, аніж стать ногою
На землю кленів і бобрів,
Я мав зустрітися з тобою,
Нью Йорку, князю городів.
Та не такий в моїх був мріях,

Як ти з'явивсь мені в цей час:
В садах лишається мій Київ,
Ти ж пірамід нових оаз.
В Єгипті мертві гір каміння
В минулі дивляться віки —
Могили тщетного стремління
Людського розуму й руки.
А ти живий — заліза скрегіт,
І мільйони комашні,
Під спів коліс твоїх і регіт,
Благословляють ночі й дні.
Бо дружні й радісні обличчя
Твоїх, як ріки в русі, юрб,
Ніби на пир веселий кличеш
Ти їх, Великий монстер — урб.

Тяжкий був шлях і труд Линкольна —
Знайшовсь новий зрадливий Брут,
І серце чисте й благородне
Спинив огидний змовник Бутт.
Така судьба великих світу
(Від жертви чистої Христа):
Упав Петлюра з рук бандита,
Убила Ганді тьми рука.
Та на крові святій Линкольна
Свобода сонцем розцвіла . . .
І от вітає всіх бездольних
Обітованная Земля!

Здається й сну Нью Йорк не знає —
Вночі, як вдень шумить людьми —
Ніби й журби ніхто не має
Тут під орлиними крильми,
Під знаменем зірок плеяди,
Стежок на синім полотні . . .
Та їду я вже до Канади
На бистрім сталевім коні.

2. Земля Свободи

От Ніягара, світу диво,
Шумить і пінить водоспад . . .
Канадо, будь мені щаслива!
Уже не вернусь я назад.
Вже відшуміли тут змагання
Всіх Гайяватових потуг;
Бізонів диких панування
Спинив новий володар — плуг.
Там, де літали з свистом стріли
З цяцькованих сагайдаків,
Як змії, землю в край пробігли
Крицеві колії шляхів.
Зв'язали в цуг два океани
Крізь степ і гори, і ліси . . .
Хто пригадає давні рани
В країні спокою й краси?!
Хто стане слухать мертвих стогни,
Убитих, страчених давно, —
На крові білих і червоних
Пшениці золоте руно.

Тут йшли у бій — Лев Альбіона
І Гальський Півень в давній час;
Тут впала гальська корона,
Та дух романський не загас, —
В примиренню на вічні роки
Знайшли вони свій спільний шлях
На землях дідичних Іроква,
На Алгонквенівських степах.
Відважні вояки червоні
Зійшли на віки в небуття,
І береже про них лиш спомин
Країна вільного життя.

Канадо! Землі несходимі,
Країна волі і добра
Відкрила двері всім гонимим
Свого великого двора.
І попливли сюди британці,
Ірландці із зелених гір,
Шотландці і їх славні вівці,
Ісландці до озерних гирл.
Нащадки Вікінгів зухвалих,
Але без забрал і мечів,
Лише із сітями рибалок
Корити щук і карасів.
І господарнії тевтони
Пливли за руном золотим,
З старої Франції “колони”
Сідали займищем густим.
Від Робесп’єрів і Дантонів
(Як інші від Москви тепер)
Ішли вони у край бізонів,
І став Квебек *La France d’outre mer*.
Хіба не так і з України
Ішли її сюди сини
В широкі праліси й долини
Канади — волі сторони.
Хіба не стали Манітоба,
Пшеничне море — Саскатун,
Алберта — рай для хлібороба,
Дорожчі золотих всіх рун.
Як для французів у Квебеку
Створився рідний край “Дутр-мер”,
Так і Україну далеку
Різьбим в Канаді ми тепер.
Хай славиться Одвічна Воля
І щедра Божая рука,
Що нас виводила з неволі
На вільні землі Канука.

3. Ніби в рідній стороні...

Чи це Канада? Україна?
Ошава, Торолд чи Ляшін —
У Алгонквенів батьківщині
Я чую мову рідних сіл;
Я чую звуки коломийки,
Я бачу танець “аркана”,
Дівчата бавляться в гаївки,
Усі красуні як-одна.
В очах їх радість і веселість,
В убраннях пишних, як квітки,
О це не є України села,
Прибиті ворогом гидким!
Онтарію, садів країна,
Озер, каміння і лісів . . .
Вітали тут мене, як сина,
Веселі лица земляків.
Засмагли сонцем і вітрами
На праці в коліях, лісах,
І руки, вкриті мозолями
Від молотів в шапах, майнах.
Та всі і радісні, й щасливі,
Ніби у рідній стороні,
Коли б там вороги пімстливі
В пекельнім згинули вогні.
Коли б Україна кохана
Звільнилася з ворожих пут,
І воля, воля довгожданна
Розквітла між людьми, як тут.
Вони живуть в ясній надії,
Україну носять у серцях,
І їм свята й чарівна мрія
Освітлює життя їх шлях.
Тут і поет, осмаглий вітром,

З надхненням сяйвом у очах:
Робітник в шапі — Тулевітрів,
Що взяв новий в Канаді фах.
О, скільки зустрічів і друзів —
Від Галіфаксу до степів!
Прощаю їх в сердечній тузі —
Коханих сестер і братів.

І от степи, розлогі прері,
Пшениці царство і вівсів.
Я входжу у священні двері
Імперій вільних фармарів.
Не дуже тут густі пшениці,
Не так високі, як у нас,
Та не горює в поті жниця
У спеці жнив в робочий час.
Не коле білих ніг стернею,
Мозоль не має на руках,
Від цурки, коли крутить нею
Перевесла в тугих снопах.
Не п'є змагнілими устами
Із баньки воду — ключ життя!
І, сівши в тіні між снопами,
Не кормить з перс мале дитя.
О, жінко! Рай тобі в Канаді!
Твоя журба — родинний дім,
Табун гусяток на леваді,
Качок, курей малий загін
Лише для дому, для родни . . .
А поле — то не твій талап:
Газди на полі і машини,
Газда на полі — хлоп і пап.
Та не було так від початку,
У піонерський трудний час,
Коли копала вузьку грядку
Бабуся, плачучи не раз.

Коли було так мало хліба
І так самотно, що аж страх:
Простори — їх і не об'їхать,
Землі не впорати в корчах.
О, внуки й правнуки щасливі!
У розкоші новітніх днів
Схиляйте голови поchtиво
До пам'яті своїх дідів!

4. Тінь Гайявати

Он там, на Південь, десь Дакота
("Земля погана" — в індіян),
На Сході рядом Міннесота,
На Захід — там горби Монтан.
А далі степ — зелені хвилі
(Тепер все в селищах, містах),
А крізь степи в далекі милі
Проклали свій барвистий шлях
Дві ріки близнюки: Мисурі
Та Мисисипі, як Дніпро,
В верхів'ях гір пробивши мури,
Розлившись в преріях сріблом.
Колись в твоїх шовкових травах,
Країно прерій, я ходив
У мріях: по луках й отавах
Шатобріян мене водив.
Шатобріян співав про тебе
В своїй поемі "Аталя";
Пречистее блакитне небо,
Обітованная земля!
Тут йшов відважний Гайявата,
Лонгфеллів незабутній твір,
До Гір Скалистих покарати
Лихого батька, що був звів
Венону ніжну і покинув
З Гай'ватою, малим синком,
Тут Гайявата сам зустрів
Свою кохану над струмком.
Тут ще вітають їхні тіні,
Як повний місяць ізійде . . .
Та сталися великі зміни,
І степ вже трактором гуде.
Замість чарівних мокасинів

Вози залізнії біжать,
А понад ними в небі синім
Орли-машини клекотять.
І все ж чарівна Міннегага,
Гай'вати юная любов,
Співати буде в нових сагах,
Юнацьку хвилювати кров.
Та ба! Забули ми кордони
У мріях наших і думках.
Повернемось назад до дому,
На наш канадський битий шлях.
Бо Мисисипі йде на Південь —
Не по дорозі нам туди,
Канадські ріки йдуть — де рівень
Північний вперся у льоди.

5. Вінніпег

Ріка Червона нас вітає,
Де город Вінніпег приліг,
Як сторож з краю і до краю
Великих чавуниць-доріг.
О дорогеє серцю місто!
Колиска дружби між людьми,
Що так розквітла променисто,
І в дружбі тій розквітли ми.
Ти і Париж, і Лондон, Київ,
Ти рідний різним племенам —
Старі пересуди осилів,
Честь всім даєш, даєш і нам.
Коли у місті катедральнім,
Французів рідній стороні,
Лунає дзвін, то десь у лад з ним
Наш дзвін український вдалені
Скликає вірних. Десь шотляндці
В своїх пресвітерських церквах,
В костьолах вірнії ірляндці,
Жиди в молитвенних домах;
І німці в кірхах . . . Так усюди,
Без нападів і без борні,
Свобідні і щасливі люди
Свої проводять в дружбі дні.
О Вінніпег! Ти дав багато!
Свободи й рівенства ти вчив,
Вітав ти кожного, як брата,
За стіл всіх почесно садив.
У перше наш парламентарій
Засів тут з всіми нарівні,
І вперше наші в твоїй раді
З'явились радники по нім.
І от тепер твій мейор справний —

Українських піонерів син,
Наступник мейорів преславних
І голова міських старшин.
І знана львиная чуприна
Обранця — батька фармарів,
Бачинського, що безупину
Послом багато був років,
І став в палаті головою,
Державну мантію носив,
Як лорди давньою добою,
Найстарший із усіх послів.
А що скажу я? Заступив ти
Мій Київ любий в чужині,
Мені дав жити і творити
У вільній дружній стороні.

6. В той рік, коли і я вродився...

В той рік, коли і я вродився
У царстві синього Дніпра,
Дійшла до моря залізниця
В країні Клена і Бобра.
Злучилися два океани
Від Сходу Сонця на Захід . .
Сказали б древні: тут титани
Пройшли і залишили слід.
Та час титанів, мітологій
Минув, забувся вже на вік.
Цю стежку протоптали ноги,
Якими ходить чоловік
Такий звичайний. Та наука
І Божа ласка із вершин
Продовжила людськії руки
Могутністю знання й машин.
Прорізані камінні гори,
Мостом осилена ріка . . .
Та ще не знали ці простори
Ні хлопа тут, ні козака.
І він прийшов із сіл України
Лишень з руками і ціпком,
Покинувши свою родину,
Оплаканий своїм селом.
Займав гомстед — землі чимале
І був він пан вже і газда,
Та все ж його не покидала
Стара приятелька — нужда.
Гомстед його лежав облогом,
А він на генки мандрував.
Тяжкий був труд, та — слава Богу —
Він на хазяйство заробляв.
Його “богонком” охрестили

Від “богоньку мій”, на роки,
Та все ж хвалили і любили
Чужі і рідні земляки.
Доріг багато будувалось,
Зривали скелі і дуби,
Сталеві шини заганяли,
Рівняли висипи й горби.
І скрізь, по всіх дорогах-жилах
Багато схилених хрестів,
Де голови свої зложили
“Богонки” піонерських днів.
Роки ішли (не так багато),
Вертався робітник на гомстед.
Було вже поле, двір і хата
І весь фармарський реманент.
Тепер ви їдете полями —
Пшениці руна, як моря.
Ніхто вже не оре бичками,
Не стрінете й плугатаря.
Стоять оселі, як картини,
Полями трактори гудуть . . .
Доба “богонків” — то давнина,
Яку вже вспіли геть забуть.
Згадати нам тепер лишилось
Найперших наших земляків,
Яких імена не згубились
У пам’яті змарнілих днів.
Тож — Єлиняк, з ним Пилипівський
З околиць Сяну і Дністра,
І Коцур (він раніш осівся)
Мандрівник з берегів Дніпра.
Нехай у мирі спочивають
В їх обітованих ланах,
А правнуки не забувають
Їх пам’яті в суєтних днях!

7. Владики піль

Від піль пшеничних вінніпежних
До Едмонтону і до гір
Лежить імперія безмежна
Українських лордів-фармарів,
Владик землі, полів родючих,
Комбайнів, тракторів і авт
І власних рук — міцних, робучих,
Озброєних в щоденний гарт.
Куда вельможним феодалам
Минулих і забутих літ,
Що працею рабів купались
Ніби у розкошах століть,
Рівнялись з фармаром Канади,
Що не в ув'язненні мурів
І не закований у лати,
В свободі духу і ланів,
З сусідами, як із братами
У творчій праці вільний пан
І над собою і плугами
Новітній хлібороб-титан.
Його сини машини водять,
Відвозять зерно в шпихлірі,
Молодші ще до школи ходять —
Майбутні судді, лікарі.
А дочки? Ніжні, як калина
(Привезена з старих країв);
Розквітла ніжно Україна
В красі дівочих уст і брів!
Вони хороші господині,
Дружини вірні фармарів,
Та треба ж молодій країні
Наставниць і учителів.
Дівчата наші учать в школах,

Працюють в урядах, судах
Та не цураються ніколи
І господарить на фармах.
Спиняюсь тут я з серцем чистим —
Писать про це річ не моя:
Про це сказали з більшим хистом
Івах і Киріяк Ілля.
Чоло схилю перед поетом,
Тернистий бо поета шлях,
Достойний гонору лаврета
Поет наш, Онофрій Івах.
І Киріяк в труді невтомнім,
В надхненні Божому мистець,
Свій твір писав багато-томний,
Письменства нашого взірець,
В “Синах Землі” безсмертний обрис
Двох перших наших поколінь,
Майбутнього ясний праобраз,
Минулого рекорд терпінь.

8. Саскатун

О Саскатун, колиска студій,
Учительських розсадник сил.
Ти автор вступів і прелюдій
Великих, мудрих діл, зусиль.
Із стін славетних інститутів
Ішли твої учителі,
Яким ти дав світильник в руки,
До праці у новій землі.
Не можна зміряти аршином,
Не можна зважить на вагах
Добро, посіяне ними
У душах молоді й серцях.
Росла та молодь і мужала . . .
Підемо ми в її слідах,
Знайдемо по посольських залах,
Серед трибунів по судах . . .
Знайдем її в полях пшеничних,
На батьківській, своїй ріллі,
До праці вивчених і звичних
І добрих громадян землі.
Кому й яку хвалу складаю?
Усім працюючим умам,
Хіба лиш декого згадаю
Моїм коханим читачам,
Щоб, покидаючи столицю
Пшеничних золотих ланів,
Вписав я в шані на таблицю
Хоч пару ймен її синів.
Тут є великий друг наш Сімпсон,
Меценат молоді старий,
Тут є граматик наш Стечишин
І Андрусишин молодий.
Помер Тиміш тут Павличенко,

Учений славний і піїт,
Та чи труди його учені
Рі поезії побачить світ?
І я прив'язаний до тебе,
Степів столице Саскатун,
Безхмарного у літі неба,
Пшениці колосистих рун.
Ти дав мені пізнати друга . . .
Хай буде ім'я це святе!
Широкий ум, за сонцем туга
І добре серце золоте.

9. Алберта

Алберта — рай земний кавбоїв,
Країна нафти й буряків,
Цікавивсь я колись тобою,
Минуло тридцять десь років.
Твої колодязі нафтові
Стояли мовчки, як мерці,
Поля родючі бурякові
Лежали в марній толоці.
Була Канада ще дитина
У дядька Сема в пелюшках,
В потенціях нова країна
Стояла слабо на ногах.
І був підняв тоді я справу
За тебе, нафту, буряки
У пресі лідерів держави
Та ба! Газетні павуки
(Не знаю, чи такі і нині!)
Мої схизматицькі думки
Зробили голосом в пустині.
А от тепер — країна цукру,
Країна нафти на весь світ.
Від грошей всі торби розпухли . . .
Здійснився мій давній заповіт.
Та вернусь я на ферму, в поле,
Десь до Федори, до Мондер . . .
Вони не зміняться ніколи —
Фортеці Зваричів, Магер.
Там дух український не загасне
Серед нафтових королів:
Злилось минуле там з сучасним,
Родились там “Сини Землі”.
В Мондерах у чернечім скиті
Збирались пам’ятки віків,

Збережених в старому світі
Від рук руїнних ворогів.
В скиту отці Василяни,
В чернечій доброті своїй,
Були духовними отцями
І літописцями подій.
Мій вислів дяки і пошани
За труд безцінний ваш прийміть!
Живіть, отці Василяни,
Дух предків наших бережіть.

10. В діброві коло річки

Та я вернусь у Манітобу,
У серце наших діл і мрій,
У місто грізного потопу —
У Вінніпег коханий мій.
Живу в діброві коло річки,
В околиці “Семи Дубів” . . .
Які ж події історичні
Тут час у пам’яті згубив?
Тяжкі були колись тут роки,
Багато крові, гірких сліз,
Коли гефбріди та ірокви
В полоні мали степ і ліс.
Ішли британські поселенці
Крижаним морем в Гадсон-Бей;
Тягли човнами крізь озерці
Насіння, рала і дітей.
Рубали ліс і корчували,
Жили в землянках і шатрах,
І вбоге поле засівали
Пшеничним зерном у корчах.
Надію пестили на жниво,
Бо довга тут була зима;
Жили в труді благочестиво,
Бо помочі в біді нема.
Коли ж вже колос наливався,
З лісів впадали вороги . . .
Ніхто живим не залишався —
Всіх умертвляли до ноги.
Убоге збіжжя їх палили
І вбоге житло, разом з ним . . .
Нема хреста, ані могили,
Ні признаку на місці цім.
Лиш Вінніпег тепер розрісся

На попелі і на кістках,
І там, де мріяло полісся,
Тепер — чи дім, чи битий шлях.
Там “Сім Дубів” . . . Тут є могила:
Тут говернор, його стрільці
Своє життя вночі згубили
На березі при Ред-ріці.
Тепер же тут моя господа
І цілий новий Тель-Авів . . .
Кому ж із нас убитих шкода?
Їх пам’ять час давно вже з’їв.
Ми кажемо, що ми страждали
У наших первісних часах . . .
Уважні будьмо! Ті бо знали
Найбільший труд, найбільший жах.

Тут жив колись і Дорошенко,
Історик наш, приятель мій;
Тепер — невтомная Войценко,
Літописателька подій.
А далі, здовж ріки полями,
Є місце, зване Ріверсайд;
Засіяне воно хрестами,
Де вічним сном усопші сплять.
Там між олив і олеандер
Спочив наш Кошиць Олександр.
Його капели дивний спів
Колись всім світом прогремів.

О Вінніпег, гніздо поетів!
Старих поселення співців!
Сам автор “Соняшних Кларнетів”
Не зміг би витворить так спів . . .
То в тузі тяжкій за домами,
За рідними в Старім Краю,
Ставали косарі співцями,
Як кобзарі колись в бою.

У звичних рідних коломийках
Лилася туга з їх сердець . . .
Не схибив у своїх надіях
Їх перший здібний видавець.
Та ба! І ці часи минули,
І тугу випив мудрий час.
Поете! Всі тебе забули —
Не знайдеш видавця у нас.
А всеж, поете, не дивися
Як глухне й сліпне ситий світ, —
Рокам прийдешнім залишиться
Твоєї музи заповіт.
Навіть Тарас мав нарікати,
Як ти тепер, у “Кобзарі”,
А от вже буде тут стояти,
Ніби на київській горі!
І вже дитя Канади ніжне —
Поетка цих модерних літ —
Його у серце чуле візьме,
На весь переспіває світ.
Про неї лиш скажу словечко:
Поклін мій Мирі Гас-Лазечко!

**

Нехай редактори пробачать
Мою негречність. Не згадав
Їх творчість я, трудів і праці
Умисно, щоби не попав
“На поле брані”, під обстріли.
Та їм признання я даю,
Хоч і пускали часом стріли
Вони у сторону мою.
Нехай живе Михайло Гарис! —
Мене він перший привітав,
Тоді, коли мене цурались, —
На всю Канаду прославляв . . .
Та я не можу не згадати

Жіночих ніжних білих рук
В редакцій зоряній палаті:
Привіт Стефанії Бубнюк
За творчий труд в “Жіночим Світі”,
Когуській в “Проміні” і всім,
Пером що вміють володіти
Співаю мій хвалебний гімн.
Іще Савелії Стечишин,
Вона заслужена в роках:
Невтомно й мудро творить, пише
В книжках, жіночих сторінках.
Політиків також лишаю —
Боюся зрушить їх акорд,
Та всеж одне ім'я згадаю,
Що має право на рекорд:
Марія Дима перші кроки
В політиці дала жінкам,
Щоб в себе вірили глибоко,
Не йшли служити чужим богам.

11. Лаврові вінці

Учителю, пророче Божий!
Професоре вечірніх шкіл,
Ти більшої похвали гожий,
Як той герой великих діл,
Як полководець в полі брані,
Побідник славний у боях . . .
Учителю, побідник славний
В дитячих душах і серцях.
Ти був пригноблений і бідний,
Не знать — чи хто тебе хвалив,
А твій народ (скупий, хоч рідний)
Найменший чинш тобі платив.
Ти був за все — рубав сам дрова
І воду відрами носив,
І часто витирав з любови
Дитячі змерзлії носи.
І от дивись: тебе не стало,
Ти вже в історію ввійшов,
А те, що в час пізніший сталось,
Ключі до того ти знайшов.
Подвижнику, анахорете!
Хоч ти і мав свою сім'ю,
Та душу ніжну мав поета,
Віддав життя й любов свою
Грядущим, новим поколінням,
Щоб нитка золота віків
Не перервалась у терпіннях
Старих і струджених батьків.
Осилив ти тягар зневір'я,
Зумів непевність подолать,
І в канадійському сузір'ї
Вже й наші імена горять.

Як метеор горів Лучкович,
В парламент перший післанець,
Незломний духом оборонець
“Малих отих” . . . Йому вінець
Був певно б даний у сенаті
В старому Римі, коли б він
Не був в Оттаві у палаті,
А був колишній римлянин.
Антоній Глинка — другий з ряду
В Оттаві вславлений трибун.
Любив він вільною Канаду
І вірним оборонцем був
Своїх дідів-батьків країни;
Її він волю захищав —
За поневолену Україну
Свою б і душу він віддав.
Нема його. В розцвіті сили
Пішов від нас у інший світ,
Лишень, як пам'ять, на могилі
Величній хрест в вінках стоїть,
Від вдячних друзів, покоління
Мала йому, та щира дань,
Словами сірого каміння
Про нього внукам повідань.

12. Дружям

Канадо мила! Нам гоненим
І нашої тяжкій боротьбі
Дала ти друзів нам учених,
І ми вклоняємся тобі!
Бо світ широкий і великий,
Та мало правди і добра, —
Стрічав нещиро він, дволико
Апостолів з земель Дніпра.
Не знала правди Україна
В кривих, підкуплених судах;
Фемида більмами сліпими
Не добачала на вагах.
І ви прийшли, о друзі милі!
Нам щирю руку простягли . . .
Спи сном пророка у могилі,
Поете Гантере старий!
Професор Сімпсон половину
Свого віддав для нас знання,
Він щиро оцінив Україну,
Весь вік її обороняв.
Кірконнелл Ватсон — друг народів,
Канади мудрий творчий дух, —
Він нас на світлий шлях виводив,
Як наш великий ширий друг.
І всі, кого я звать не буду,
Взяли нас в коло, як своїх.
Нащадки наші не забудуть
І будуть шанувати їх.
Не можу не згадать одного,
Щоб жінці висловить привіт,
Наймення всім нам дорогого
Приятельки Гелени Рід.
І ми вже рівні в вільнім колі,

Канади дочки і сини,
Та не забудемо ніколи
Дніпра святої сторони,
Як нашу Мекку, де святині
Минулих днів, тисячеліть
Горять через віки до нині
І вічно будуть все горіть.

Апостоли, послы Дніпрові
Приходять, як Андрей, до нас.
Приносять нам надії нові,
Віщують нам прийдешній час.
О проповідники надхненні,
Золотоусті мудреці,
Окрашують нам час буденний,
Дають нам пізнання ключі.
Ведуть нас до верхів'я світу,
Де людський дух і мисль цвіте,
Де псалми Нового Завіту
Співає сонце золоте.
Був Дорошенко і Білецький,
Яких на той світ я прощав,
Зоставсь їх вірний спадкоємець,
Мій друг Рудницький Ярослав.
Невтомний, як вогонь горючий,
Він світ тримає у руці,
Не даром в коло його друзів
Ідуть світові мудреці.
Згадавши миром Дорошенка,
Хто може не назвати нам
Ім'я Івана Огієнка,
Творця релігійозних драм,
Філософа і богослова,
Знавця прославленого слова.
Нехай не кривдяться на мене
Незгадані в моїх словах —

Запише славні їх імена
Нам ще невідомий Плутарх.
Та всеж піду йому на поміч,
Щоб він в анналах не шукав
І Катерину Антонович
В історію мистців вписав.
Продовження старого роду
Учених славних діячів,
Знайшла вона і тут нагоду
Учити юних малярів.

13. Нехай же дзвонять наші дзвони

Хоч тайни Божої не знали
“Вожді вождів” з склепінь Кремля
І в тлі нікчемній позникали
(Тяжка хай буде їм земля!),
Та славили себе богами,
Глумились в сказі над людьми
І в людських душ пречисті храми
Товклись брудними чобітьми.
Тож гірше, як в часи руїни,
В часи навал, татар, ляхів,
Мовчали храми України
В руках кровавих ворогів.
Канадо, на твоїх просторах,
На праведних твоїх ланах
Церкви воскресли і собори,
Осквернені в старих краях.
О Воля! Святощі людини!
Ми б і молитись не могли,
Коли б тебе ми з України,
Канадо люба, не знайшли!
Присяглий скептик може скаже:
“Нащо кадил нам і церков?
В модернім світі розум важить,
Не десь Христом пролита кров”.
О циніку сліпий на очі!
Із чаш священних п'ють не кров,
А дух сціляючий і творчий
Та чисту вічну любов
До прадідів землі святої,
До української землі
І до землі осель нової,
Де наші стали кораблі.
Нехай же дзвонять наші дзвони,

Як мед солодкі, голосні,
Від Галіфаксу до Юкону
У всі святі українські дні!
Нехай змагаються учені
В шуканні Божіих шляхів
І будять душі всіх хрищених
У розкоші суетних днів!
Нехай будують храми Божі,
Щоб не були ми тут чужі,
І щоб стояли на сторожі
Народу нашого душі.

Читачу любий, мало часу,
Щоб я з тобою завітав
На землі нові, землі наші,
Куди стежки уже проклав
Наш албертієць — на Піс Рівер —
На "Річку Миру", де простір
Земель родючостей безмірних
Ждав плуга, від ріки до гір.
Я мушу перейти крізь гори,
Де слід Гай'вата проложив,
Привіт мій занести до моря,
Яке колись я залишив.

14. Над океаном

Ванкувер. Тут от із Аляски
Через Камчатку шлях знайшли
Предтечі наші. Був інакший
Тоді Ванкувер. Не шкребли
Небесних риз ще хмародрапи
І авта плебса не гули
На вулицях, у асфальт вбраних.
Були часи ті і пройшли.
Тепер не те вже — інші люди;
Читальні наші і церкви;
Почуєте наш говір всюди,
І тут — як в Україні ви.
Коли б же так і в Україні!
Не плакав би старий Дніпро
Сльозами матері й дитини;
Вампір її не ссав би кров.
Та маймося "серцями горі"
І будьмо чуйні! А тепер
Ми про Ванкувер тут говорим . . .
Ще дух козацький не завмер
І є ще у порохницях порох.

Кого ж я маю тут згадати
В цім місті моря і тепла?
Кого по імені назвати?
Кому належиться хвала?
Імен заслужених чимало,
І кожний мав свій дар, талан,
Та з них одно до серця впало —
Патрон бібліотек Богдан.
Його невтомними трудами

Росли громадські сили й гін;
Поміж братами й чужинцями
На подив заслужився він.

І от вже океан зелений,
Цей Тихий, кажуть, океан.
Об'їхав я усю вселенну,
На другий берег твій тут став.
Колись дивився я крізь тебе
З Ніппонських островів на Схід,
На край далекий, мрійний неба,
Де тонує синій небозвід . . .
До дальних берегів Канади . . .
Тепер дивлюсь я на Захід
І розстаюся з ним назавжди.
Бо, наче Ноїв той ковчег,
Що в Арараті опинився, —
Мій човен вже навік прибився
У місто, зване Вінніпег.

Квітень 10. VII. 1960

К і н е ц ь

С Л О В Н И К

- Алгонквени** — індіанське плем'я
Альбїон — Велика Британія
Анахорет — пустельник, монах
Андрей — Апостол Андрей Первозванний, який благословив Київські гори
Брут — убійник Цезаря
Бутт — убійник президента Линкольна
Вікінги — давні ісландські мореплавці-войовники
Гайавата — герой поеми Лонгфеллова з індіанського життя
Гальський півень — національна емблема Франції
Ганді — провідник Індії
Гефбрїд — людина індіансько-французької крові, від мішаних шлюбів
Гомстед — наділ землі в родинне посідання
Гонгконг — великий британській порт при березі Хин
Генк — група робітників на будові залізниці
Іроквени — індіанське плем'я
Канук — Канадієць
Ковчег — корабель (старо-слов'янське слово)
Колони — французькі поселенці
La France d'outre mer — заморська Франція
Магеллан — славний португальський мореплавець
Майна — копальня, шахта
Мейор — посадник міста (тут — українець Степан Дзюба)
Міннегага — жінка містичного Гайавати в поемі Лонгфеллова
Мокасини — індіанські постолі
Нїппон — Японія
Нїагара — водопад, по англійськи — Найягра
Плебс — простолюдини, робітники

Плутарх — славний грецький історик
Понт — Чорне море
Прерія — степ
Робесп'єр і Дантон — провідники Французької Революції
Романський — в значінню—французький
Сем—дядько — Злучені Держави Америки
Сингапур — колишній порт В. Британії в Малайці
„Сім Дубів” — місцевість у місті Вінніпегу
„Соняшні Кларнети” — вірш П. Тичини
Суматра — великий острів через протоку від Сингапору
Урб — місто
Шапа — майстерня, завод
Цейлон — великий острів в Індійському океані
Шатобріян — славний французький письменник

З М І С Т

	Стор.
Передмова проф. Я. Рудницького	3
З доріг Магеллана	5
Земля Свободи	7
Ніби в рідній стороні	9
Тінь Гайявати	12
Вінніпег	14
В той рік	16
Владики піль	18
Саскатун	20
Алберта	22
В діброві коло річки	24
Лаврові вінці	28
Друзям	30
Нехай же дзвонять	33
Над океаном	35
Словник	37

ТВОРИ М. І. МАНДРИКИ

„ЗОЛОТА ОСІНЬ”, 176 стор., 1958 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

„РАДІСТЬ”, 144 стор., 1959 р. \$2.50
(в твердій оправі \$3.50)

„МАЗЕПА”. Історична поема, 88 стор., 1960 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

Набувати в українських книгарнях або замовляти від:

UKRAINIAN SERVICE

250 SCOTIA ST., W.K.
WINNIPEG 17, MAN.,
(CANADA)

Тамже можна замовляти інші друковані праці
тогож автора.

\$1.00

ТВОРИ М. І. МАНДРИКИ

„ЗОЛОТА ОСІНЬ”, 176 стор., 1958 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

„РАДІСТЬ”, 144 стор., 1959 р. \$2.50
(в твердій оправі \$3.50)

„МАЗЕПА”. Історична поема, 88 стор., 1960 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

Набувати в українських книгарнях або замовляти від:

UKRAINIAN SERVICE

250 SCOTIA ST., W.K.

WINNIPEG 17, MAN.,

(CANADA)

Тамже можна замовляти інші друквані праці
тогож автора.

На окладинці: частина малюнку Миколи Азовського “Жива”

М. І. МАНДРИКА

ҚАНАДА

ПОЕМА

CANADA

POEM

by

M. I. MANDRYKA

diasporiana.org.ua

М. І. МАНДРИКА

КАНАДА

ПОЕМА

CANADA

P O E M

by

M. I. MANDRYKA

1961

Winnipeg, Man., Canada

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

другові народів і людської
свободи та гідності,

Проф. Ватсону Кіркконеллові

з щирою пошаною й признанням.

TO

Prof. Watson Kirkconnell,

devoted advocate of human

freedom and dignity,

with

sincere respect and admiration.

Printed by National Publishers Limited,
482 Hargrave Street, Winnipeg 2, Manitoba

ПОЕМА М. І. МАНДРИКИ „КАНАДА”

Розлогі простори Канади були здавна тереном експансії її різних етнічних груп: французів, британців, голляндців, німців і ін. У сімдесятих роках 19-го сторіччя — разом з першими назвами з України, в роді “Хортиця” — поселився на проміжжі Манітоби й Саскачевану перший відомий у Канаді українець — Коцур, а за ним прийшла черга на Єлняка й Пилипівського в 1890-тих роках, а там — масової іміграції на переломі століть, що з різними фазами й інтенсивністю триває до сьогодні.

Український народ, поселяючись у Канаді, привозив із собою не тільки тверді загартовані руки до праці, але й великі культурні цінності — традиції стародавнього життя-буття. Це стоується однаково матеріальної, як і соціальної, як врешті й духової культури. В цій останній діялці окремої уваги заслуговує поетична творчість українських поселенців, так народна словесність (фолькльор), як і література.

Побіч спогадів про „Старий край”, побіч плекання старих переказів, оповідань, пісенного багатства, побіч зберігання старої народної мудрости, замкненої в приповідках і приказках, творчий дух українських поселенців сягав по нові теми й нові лаври. Канада, її розлогі степи й небо, що так нагадувало українське, були з самого початку предметом уваги багатьох творчих умів. Співалися пісні про Канаду, поставали нові приповідки, творилися перекази, описи природи, піонерські спогади, тощо. На цій фольклорній основі зародилася українсько-канадська література, що дала цілу низку імен та вийшла далеко поза вузькі межі своєї початкової основи — фольклору.

Одне з передових місць в українсько-канадській літературі займає д-р М. І. Мандрика. Як потомок старого козацького роду, якому справді “нема переводу”, він наполегливо працює над канадською тематикою й перетоплює її в своєму творчому горнилі. Побіч деяких канадських мотивів у попередніх своїх збірках, із яких на окрему увагу заслуговує вірш “Канада” в збірці “Золота Осінь” (1958), в оцій поемі “Канада” він дає широкий образ нової прибраної батьківщини. Читач находить тут усе: і географію Канади “від моря до моря”, і її Історію, і індіан, і французів, і британців, і українців, і інших поселенців, включно з новим “Тель Авівом”; відображено тут українське життя від самих його початків у Канаді, згадано визначних піонерів і діячів, наших співгромадян-прихильників, — одним словом усе, чим жила й живе “канадська Україна”, як її називали ще в початках 20-го сторіччя.

Усе це передав Мандрика в поетичній формі, легким віршем, епічним стилем з ліричними дігресіями, цікавими порівняннями й

сміливими новотворами. Композиційно він вбрав свою поему в форму поетичного репортажу з мандрівки по одніюких осередках українського поселення в цій країні. Спеціальну увагу присвятив він Вінніпегові, як столиці канадських українців й як містові, в якому прожив багато років.

З ідейного погляду, поема висловлює признання Канаді — країні волі й добробуту за те, що вона широко відкрила українським поселенцям свої рамена й стала новим П'ємонтом українського вільного життя. Чесною працею українських селян-хліборобів, самовіданим зусиллям пізніших генерацій в найрізніших ділянках загально-канадського життя, українські поселенці не тільки здобули собі нове прибіжище для збереження й розбудови українського національного життя, але й причинилися до загального росту й добробуту країни. В цьому їхня велика місія, зокрема в західно-центральной Канаді й у цьому запорука світлого майбутнього української спільноти в цій країні.

В цілому твір Мандрики — визначне досягнення в ділянці української канадіани, цінний подарунок канадській культурі напередодні столітнього ювілею країни і гідний вклад українського духа в культурну мозаїку Канади.

ЯР. РУДНИЦЬКИЙ

КАНАДА

1. З доріг Магеллана

Колись, крізь океан зелений,
З Ніппонських островів на Схід
Дивився в простір я таємний,
Де тонув синій небозвід,
І уявляв тебе, Канадо,
Володарку степів, озер,
Та переміг твою принаду,
Якій життя віддав тепер.
Бо пахла ще земля кохана,
Надія ще жила в боях,
Тож я, за тінню Магеллана,
Вернувся на Західний шлях.

І знову йшов я Хінським морем,
Поміж Формозу і Гонг-Конг
В вузькі ворота Сингапору,
Попри Суматру на Цейлон,
Щоб, повернувшись в рідні води,
Замкнувши в Понті дальній шлях,
Я мріяв знову про проходи
В далеких і чужих краях;
Як Магеллан воріт шукати
В широкий і свободний світ
І кораблем своїм пристати
До східних Канука воріт.

Та перше, аніж стать ногою
На землю кленів і бобрів,
Я мав зустрітися з тобою,
Нью Йорку, князю городів.
Та не такий в моїх був мріях,

Як ти з'явивсь мені в цей час:
В садах лишається мій Київ,
Ти ж пірамід нових оаз.
В Єгипті мертві гір каміння
В минулі дивляться віки —
Могили тщетного стремління
Людського розуму й руки.
А ти живий — заліза скрегіт,
І мільйони комашні,
Під спів коліс твоїх і регіт,
Благословляють ночі й дні.
Бо дружні й радісні обличчя
Твоїх, як ріки в русі, юрб,
Ніби на пир веселий кличеш
Ти їх, Великий монстер — урб.

Тяжкий був шлях і труд Линкольна —
Знайшовсь новий зрадливий Брут,
І серце чисте й благородне
Спинив огидний змовник Бутт.
Така судьба великих світу
(Від жертви чистої Христа):
Упав Петлюра з рук бандита,
Убила Ганді тьми рука.
Та на крові святій Линкольна
Свобода сонцем розцвіла . . .
І от вітає всіх бездольних
Обітованная Земля!

Здається й сну Нью Йорк не знає —
Вночі, як вдень шумить людьми —
Ніби й журби ніхто не має
Тут під орлиними крильми,
Під знаменем зірок плеяди,
Стежок на синім полотні . . .
Та їду я вже до Канади
На бистрім сталевім коні.

2. Земля Свободи

От Ніягара, світу диво,
Шумить і пінить водоспад . . .
Канадо, будь мені щаслива!
Уже не вернусь я назад.
Вже відшуміли тут змагання
Всіх Гайяватових потуг;
Бізонів диких панування
Спинив новий володар — плуг.
Там, де літали з свистом стріли
З цяцькованих сагайдаків,
Як змії, землю в край пробігли
Крицеві колії шляхів.
Зв'язали в цуг два океани
Крізь степ і гори, і ліси . . .
Хто пригадає давні рани
В країні спокою й краси?!
Хто стане слухать мертвих стогни,
Убитих, страчених давно, —
На крові білих і червоних
Пшениці золоте руно.

Тут йшли у бій — Лев Альбіона
І Гальський Півень в давній час;
Тут впала гальська корона,
Та дух романський не загас, —
В примиренню на вічні роки
Знайшли вони свій спільний шлях
На землях дідичних Іроква,
На Алгонквенівських степах.
Відважні вояки червоні
Зійшли на віки в небуття,
І береже про них лиш спомин
Країна вільного життя.

Канадо! Землі несходимі,
Країна волі і добра
Відкрила двері всім гонимим
Свого великого двора.
І попливли сюди британці,
Ірландці із зелених гір,
Шотландці і їх славні вівці,
Ісландці до озерних гирл.
Нащадки Вікінгів зухвалих,
Але без забрал і мечів,
Лише із сітями рибалок
Корити щук і карасів.
І господарнії тевтони
Пливли за руном золотим,
З старої Франції “колони”
Сідали займищем густим.
Від Робесп’єрів і Дантонів
(Як інші від Москви тепер)
Ішли вони у край бізонів,
І став Квебек *La France d’outre mer*.
Хіба не так і з України
Ішли її сюди сини
В широкі праліси й долини
Канади — волі сторони.
Хіба не стали Манітоба,
Пшеничне море — Саскатун,
Алберта — рай для хлібороба,
Дорожчі золотих всіх рун.
Як для французів у Квебеку
Створився рідний край “Дутр-мер”,
Так і Україну далеку
Різьбим в Канаді ми тепер.
Хай славиться Одвічна Воля
І щедра Божая рука,
Що нас виводила з неволі
На вільні землі Канука.

3. Ніби в рідній стороні...

Чи це Канада? Україна?
Ошава, Торолд чи Ляшін —
У Алгонквенів батьківщині
Я чую мову рідних сіл;
Я чую звуки коломийки,
Я бачу танець “аркана”,
Дівчата бавляться в гаївки,
Усі красуні як-одна.
В очах їх радість і веселість,
В убраннях пишних, як квітки,
О це не є України села,
Прибиті ворогом гидким!
Онтарію, садів країна,
Озер, каміння і лісів . . .
Вітали тут мене, як сина,
Веселі лица земляків.
Засмагли сонцем і вітрами
На праці в коліях, лісах,
І руки, вкриті мозолями
Від молотів в шапах, майнах.
Та всі і радісні, й щасливі,
Ніби у рідній стороні,
Коли б там вороги пімстливі
В пекельнім згинули вогні.
Коли б Україна кохана
Звільнилася з ворожих пут,
І воля, воля довгожданна
Розквітла між людьми, як тут.
Вони живуть в ясній надії,
Україну носять у серцях,
І їм свята й чарівна мрія
Освітлює життя їх шлях.
Тут і поет, осмаглий вітром,

З надхненням сльозам у очах:
Робітник в шапі — Тулевітрів,
Що взяв новий в Канаді фах.
О, скільки зустрічів і друзів —
Від Галіфаксу до степів!
Прощаю їх в сердечній тузі —
Коханих сестер і братів.

★

І от степи, розлогі прері,
Пшениці царство і вівсів.
Я входжу у священні двері
Імперій вільних фармарів.
Не дуже тут густі пшениці,
Не так високі, як у нас,
Та не горює в поті жниця
У спеці жнив в робочий час.
Не коле білих ніг стернею,
Мозоль не має на руках,
Від цурки, коли крутить нею
Перевесла в тугих снопах.
Не п'є змагнілими устами
Із баньки воду — ключ життя!
І, сівши в тіні між снопами,
Не кормить з перс мале дитя.
О, жінко! Рай тобі в Канаді!
Твоя журба — родинний дім,
Табун гусяток на леваді,
Качок, курей малий загін
Лише для дому, для родни . . .
А поле — то не твій талап:
Газди на полі і машини,
Газда на полі — хлоп і пап.
Та не було так від початку,
У піонерський трудний час,
Коли копала вузьку грядку
Бабуся, плачучи не раз.

Коли було так мало хліба
І так самотно, що аж страх:
Простори — їх і не об'їхати,
Землі не впорати в корчах.
О, внуки й правнуки щасливі!
У розкоші новітніх днів
Схиляйте голови почитиво
До пам'яті своїх дідів!

4. Тінь Гайявати

Он там, на Південь, десь Дакота
("Земля погана" — в індіан),
На Сході рядом Міннесота,
На Захід — там горби Монтан.
А далі степ — зелені хвилі
(Тепер все в селищах, містах),
А крізь степи в далекі милі
Проклали свій барвистий шлях
Дві ріки близнюки: Мисурі
Та Мисисипі, як Дніпро,
В верхів'ях гір пробивши мури,
Розлившись в преріях сріблом.
Колись в твоїх шовкових травах,
Країно прерій, я ходив
У мріях: по луках й отавах
Шатобріян мене водив.
Шатобріян співав про тебе
В своїй поемі "Атала";
Пречистее блакитне небо,
Обітованная земля!
Тут йшов відважний Гайявата,
Лонгфеллів незабутній твір,
До Гір Скалистих покарати
Лихого батька, що був звів
Венону ніжну і покинув
З Гай'ватою, малим синком,
Тут Гайявата сам зустрів
Свою кохану над струмком.
Тут ще вітають їхні тіні,
Як повний місяць ізійде . . .
Та сталися великі зміни,
І степ вже трактором гуде.
Замість чарівних мокасинів

Вози залізнії біжать,
А понад ними в небі синім
Орли-машини клекотять.
І все ж чарівна Міннегага,
Гай'вати юная любов,
Співати буде в нових сагах,
Юнацьку хвилювати кров.
Та ба! Забули ми кордони
У мріях наших і думках.
Повернемось назад до дому,
На наш канадський битий шлях.
Бо Мисисипі йде на Південь —
Не по дорозі нам туди,
Канадські ріки йдуть — де рівень
Північний вперся у льоди.

5. Вінніпег

Ріка Червона нас вітає,
Де город Вінніпег приліг,
Як сторож з краю і до краю
Великих чавуниць-доріг.
О дорогеє серцю місто!
Колиска дружби між людьми,
Що так розквітла променисто,
І в дружбі тій розквітли ми.
Ти і Париж, і Лондон, Київ,
Ти рідний різним племенам —
Старі пересуди осилів,
Честь всім даєш, даєш і нам.
Коли у місті катедральнім,
Французів рідній стороні,
Лунає дзвін, то десь у лад з ним
Наш дзвін український вдалені
Скликає вірних. Десь шотляндці
В своїх пресвітерських церквах,
В костьолах вірнії ірляндці,
Жиди в молитвенних домах;
І німці в кірхах . . . Так усюди,
Без нападів і без борні,
Свобідні і щасливі люди
Свої проводять в дружбі дні.
О Вінніпег! Ти дав багато!
Свободи й рівенства ти вчив,
Вітав ти кожного, як брата,
За стіл всіх почесно садив.
У перше наш парламентарій
Засів тут з всіми нарівні,
І вперше наші в твоїй раді
З'явились радники по нім.
І от тепер твій мейор справний —

Українських піонерів син,
Наступник мейорів преславних
І голова міських старшин.
І знана львиная чуприна
Обранця — батька фармарів,
Бачинського, що безупину
Послом багато був років,
І став в палаті головою,
Державну мантію носив,
Як лорди давньою добою,
Найстарший із усіх послів.
А що скажу я? Заступив ти
Мій Київ любий в чужині,
Мені дав жити і творити
У вільній дружній стороні.

6. В той рік, коли і я вродився...

В той рік, коли і я вродився
У царстві синього Дніпра,
Дійшла до моря залізниця
В країні Клена і Бобра.
Злучилися два океани
Від Сходу Сонця на Захід . .
Сказали б древні: тут титани
Пройшли і залишили слід.
Та час титанів, мітологій
Минув, забувся вже на вік.
Цю стежку протоптали ноги,
Якими ходить чоловік
Такий звичайний. Та наука
І Божа ласка із вершин
Продовжила людськії руки
Могутністю знання й машин.
Прорізані камінні гори,
Мостом осилена ріка . . .
Та ще не знали ці простори
Ні хлопа тут, ні козака.
І він прийшов із сіл України
Лишень з руками і ціпком,
Покинувши свою родину,
Оплаканий своїм селом.
Займав гомстед — землі чимале
І був він пан вже і газда,
Та все ж його не покидала
Стара приятелька — нужда.
Гомстед його лежав облогом,
А він на генки мандрував.
Тяжкий був труд, та — слава Богу —
Він на хазяйство заробляв.
Його “богонком” охрестили

Від “богоньку мій”, на роки,
Та все ж хвалили і любили
Чужі і рідні земляки.
Доріг багато будувалось,
Зривали скелі і дуби,
Сталеві шини заганяли,
Рівняли висипи й горби.
І скрізь, по всіх дорогах-жилах
Багато схилених хрестів,
Де голови свої зложили
“Богонки” піонерських днів.
Роки ішли (не так багато),
Вертався робітник на гомстед.
Було вже поле, двір і хата
І весь фармарський реманент.
Тепер ви їдете полями —
Пшениці руна, як моря.
Ніхто вже не оре бичками,
Не стрінете й плугатаря.
Стоять оселі, як картини,
Полями трактори гудуть . . .
Доба “богонків” — то давнина,
Яку вже вспіли геть забуть.
Згадати нам тепер лишилось
Найперших наших земляків,
Яких імена не згубились
У пам’яті змарнілих днів.
Тож — Єлиняк, з ним Пилипівський
З околиць Сяну і Дністра,
І Коцур (він раніш осівся)
Мандрівник з берегів Дніпра.
Нехай у мирі спочивають
В їх обітованих ланах,
А правнуки не забувають
Їх пам’яті в суєтних днях!

7. Владики піль

Від піль пшеничних вінніпежних
До Едмонтону і до гір
Лежить імперія безмежна
Українських лордів-фармарів,
Владик землі, полів родючих,
Комбайнів, тракторів і авт
І власних рук — міцних, робучих,
Озброєних в щоденний гарт.
Куда вельможним феодалам
Минулих і забутих літ,
Що працею рабів купались
Ніби у розкошах століть,
Рівнялись з фармаром Канади,
Що не в ув'язненні мурів
І не закований у лати,
В свободі духу і ланів,
З сусідами, як із братами
У творчій праці вільний пан
І над собою і плугами
Новітній хлібороб-титан.
Його сини машини водять,
Відвозять зерно в шпихлірі,
Молодші ще до школи ходять —
Майбутні судді, лікарі.
А дочки? Ніжні, як калина
(Привезена з старих країв);
Розквітла ніжно Україна
В красі дівочих уст і брів!
Вони хороші господині,
Дружини вірні фармарів,
Та треба ж молодій країні
Наставниць і учителів.
Дівчата наші учать в школах,

Працюють в урядах, судах
Та не цураються ніколи
І господарить на фармах.
Спиняюсь тут я з серцем чистим —
Писать про це річ не моя:
Про це сказали з більшим хистом
Івах і Киріяк Ілля.
Чоло схилю перед поетом,
Тернистий бо поета шлях,
Достойний гонору лаврета
Поет наш, Онофрій Івах.
І Киріяк в труді невтомнім,
В надхненні Божому мистець,
Свій твір писав багато-томний,
Письменства нашого взірець,
В “Синах Землі” безсмертний обрис
Двох перших наших поколінь,
Майбутнього ясний праобраз,
Минулого рекорд терпінь.

8. Саскатун

О Саскатун, колиска студій,
Учительських розсадник сил.
Ти автор вступів і прелюдій
Великих, мудрих діл, зусиль.
Із стін славетних інститутів
Ішли твої учителі,
Яким ти дав світильник в руки,
До праці у новій землі.
Не можна зміряти аршином,
Не можна зважить на вагах
Добро, посіяне ними
У душах молоді й серцях.
Росла та молодь і мужала . . .
Підемо ми в її слідах,
Знайдемо по посольських залах,
Серед трибунів по судах . . .
Знайдем її в полях пшеничних,
На батьківській, своїй ріллі,
До праці вивчених і звичних
І добрих громадян землі.
Кому й яку хвалу складаю?
Усім працюючим умам,
Хіба лиш декого згадаю
Моїм коханим читачам,
Щоб, покидаючи столицю
Пшеничних золотих ланів,
Вписав я в шані на таблицю
Хоч пару ймен її синів.
Тут є великий друг наш Сімпсон,
Меценат молоді старий,
Тут є граматик наш Стечишин
І Андрусишин молодий.
Помер Тиміш тут Павличенко,

Учений славний і піїт,
Та чи труди його учені
Рі поезії побачить світ?
І я прив'язаний до тебе,
Степів столице Саскатун,
Безхмарного у літі неба,
Пшениці колосистих рун.
Ти дав мені пізнати друга . . .
Хай буде ім'я це святе!
Широкий ум, за сонцем туга
І добре серце золоте.

9. Алберта

Алберта — рай земний кавбоїв,
Країна нафти й буряків,
Цікавивсь я колись тобою,
Минуло тридцять десь років.
Твої колодязі нафтові
Стояли мовчки, як мерці,
Поля родючі бурякові
Лежали в марній толоці.
Була Канада ще дитина
У дядька Сема в пелюшках,
В потенціях нова країна
Стояла слабо на ногах.
І був підняв тоді я справу
За тебе, нафту, буряки
У пресі лідерів держави
Та ба! Газетні павуки
(Не знаю, чи такі і нині!)
Мої схизматицькі думки
Зробили голосом в пустині.
А от тепер — країна цукру,
Країна нафти на весь світ.
Від грошей всі торби розпухли . . .
Здійснився мій давній заповіт.
Та вернусь я на ферму, в поле,
Десь до Федори, до Мондер . . .
Вони не зміняться ніколи —
Фортеці Зваричів, Магер.
Там дух український не загасне
Серед нафтових королів:
Злилось минуле там з сучасним,
Родились там “Сини Землі”.
В Мондерах у чернечім скиті
Збирались пам’ятки віків,

Збережених в старому світі
Від рук руїнних ворогів.
В скиту отці Василяни,
В чернечій доброті своїй,
Були духовними отцями
І літописцями подій.
Мій вислів дяки і пошани
За труд безцінний ваш прийміть!
Живіть, отці Василяни,
Дух предків наших бережіть.

10. В діброві коло річки

Та я вернусь у Манітобу,
У серце наших діл і мрій,
У місто грізного потопу —
У Вінніпег коханий мій.
Живу в діброві коло річки,
В околиці “Семи Дубів” . . .
Які ж події історичні
Тут час у пам’яті згубив?
Тяжкі були колись тут роки,
Багато крові, гірких сліз,
Коли гефбріди та ірокви
В полоні мали степ і ліс.
Ішли британські поселенці
Крижаним морем в Гадсон-Бей;
Тягли човнами крізь озерці
Насіння, рала і дітей.
Рубали ліс і корчували,
Жили в землянках і шатрах,
І вбоге поле засівали
Пшеничним зерном у корчах.
Надію пестили на жниво,
Бо довга тут була зима;
Жили в труді благочестиво,
Бо помочі в біді нема.
Коли ж вже колос наливався,
З лісів впадали вороги . . .
Ніхто живим не залишався —
Всіх умертвляли до ноги.
Убоге збіжжя їх палили
І вбоге житло, разом з ним . . .
Нема хреста, ані могили,
Ні признаку на місці цім.
Лиш Вінніпег тепер розрісся

На попелі і на кістках,
І там, де мріяло полісся,
Тепер — чи дім, чи битий шлях.
Там “Сім Дубів” . . . Тут є могила:
Тут говернор, його стрільці
Своє життя вночі згубили
На березі при Ред-ріці.
Тепер же тут моя господа
І цілий новий Тель-Авів . . .
Кому ж із нас убитих шкода?
Їх пам’ять час давно вже з’їв.
Ми кажемо, що ми страждали
У наших первісних часах . . .
Уважні будьмо! Ті бо знали
Найбільший труд, найбільший жах.

Тут жив колись і Дорошенко,
Історик наш, приятель мій;
Тепер — невтомная Войценко,
Літописателька подій.
А далі, здовж ріки полями,
Є місце, зване Ріверсайд;
Засіяне воно хрестами,
Де вічним сном усопші сплять.
Там між олив і олеандер
Спочив наш Кошиць Олександр.
Його капели дивний спів
Колись всім світом прогремів.

О Вінніпег, гніздо поетів!
Старих поселення співців!
Сам автор “Соняшних Кларнетів”
Не зміг би витворить так спів . . .
То в тузі тяжкій за домами,
За рідними в Старім Краю,
Ставали косарі співцями,
Як кобзарі колись в бою.

У звичних рідних коломийках
Лилася туга з їх сердець . . .
Не схибив у своїх надіях
Їх перший здібний видавець.
Та ба! І ці часи минули,
І тугу випив мудрий час.
Поете! Всі тебе забули —
Не знайдеш видавця у нас.
А всеж, поете, не дивися
Як глухне й сліпне ситий світ, —
Рокам прийдешнім залишиться
Твоєї музи заповіт.
Навіть Тарас мав нарікати,
Як ти тепер, у “Кобзарі”,
А от вже буде тут стояти,
Ніби на київській горі!
І вже дитя Канади ніжне —
Поетка цих модерних літ —
Його у серце чуле візьме,
На весь переспіває світ.
Про неї лиш скажу словечко:
Поклін мій Мирі Гас-Лазечко!

**

Нехай редактори пробачать
Мою негречність. Не згадав
Їх творчість я, трудів і праці
Умисно, щоби не попав
“На поле брані”, під обстріли.
Та їм признання я даю,
Хоч і пускали часом стріли
Вони у сторону мою.
Нехай живе Михайло Гарис! —
Мене він перший привітав,
Тоді, коли мене цурались, —
На всю Канаду прославляв . . .
Та я не можу не згадати

Жіночих ніжних білих рук
В редакцій зоряній палаті:
Привіт Стефанії Бубнюк
За творчий труд в “Жіночим Світі”,
Когуській в “Проміні” і всім,
Пером що вміють володіти
Співаю мій хвалебний гімн.
Іще Савелії Стечишин,
Вона заслужена в роках:
Невтомно й мудро творить, пише
В книжках, жіночих сторінках.
Політиків також лишаю —
Боюся зрушить їх акорд,
Та всеж одне ім'я згадаю,
Що має право на рекорд:
Марія Дима перші кроки
В політиці дала жінкам,
Щоб в себе вірили глибоко,
Не йшли служити чужим богам.

11. Лаврові вінці

Учителю, пророче Божий!
Професоре вечірніх шкіл,
Ти більшої похвали гожий,
Як той герой великих діл,
Як полководець в полі брані,
Побідник славний у боях . . .
Учителю, побідник славний
В дитячих душах і серцях.
Ти був пригноблений і бідний,
Не знать — чи хто тебе хвалив,
А твій народ (скупий, хоч рідний)
Найменший чинш тобі платив.
Ти був за все — рубав сам дрова
І воду відрами носив,
І часто витирав з любови
Дитячі змерзлії носи.
І от дивись: тебе не стало,
Ти вже в історію ввійшов,
А те, що в час пізніший сталось,
Ключі до того ти знайшов.
Подвижнику, анахорете!
Хоч ти і мав свою сім'ю,
Та душу ніжну мав поета,
Віддав життя й любов свою
Грядущим, новим поколінням,
Щоб нитка золота віків
Не перервалась у терпіннях
Старих і струджених батьків.
Осилив ти тягар зневір'я,
Зумів непевність подолати,
І в канадійському сузір'ї
Вже й наші імена горять.

Як метеор горів Лучкович,
В парламент перший післанець,
Незломний духом оборонець
“Малих отих” . . . Йому вінець
Був певно б даний у сенаті
В старому Римі, коли б він
Не був в Оттаві у палаті,
А був колишній римлянин.
Антоній Глинка — другий з ряду
В Оттаві вславлений трибун.
Любив він вільную Канаду
І вірним оборонцем був
Своїх дідів-батьків країни;
Її він волю захищав —
За поневолену Україну
Свою б і душу він віддав.
Нема його. В розцвіті сили
Пішов від нас у інший світ,
Лишень, як пам'ять, на могилі
Величній хрест в вінках стоїть,
Від вдячних друзів, покоління
Мала йому, та щира дань,
Словами сірого каміння
Про нього внукам повідань.

12. Дружям

Канадо мила! Нам гоненим
І нашої тяжкій боротьбі
Дала ти друзів нам учених,
І ми вклоняємся тобі!
Бо світ широкий і великий,
Та мало правди і добра, —
Стрічав нещиро він, дволико
Апостолів з земель Дніпра.
Не знала правди Україна
В кривих, підкуплених судах;
Фемида більмами сліпими
Не добачала на вагах.
І ви прийшли, о друзі милі!
Нам щиру руку простягли . . .
Спи сном пророка у могилі,
Поете Гантере старий!
Професор Сімпсон половину
Свого віддав для нас знання,
Він щиро оцінив Україну,
Весь вік її обороняв.
Кірконнелл Ватсон — друг народів,
Канади мудрий творчий дух, —
Він нас на світлий шлях виводив,
Як наш великий ширий друг.
І всі, кого я звать не буду,
Взяли нас в коло, як своїх.
Нащадки наші не забудуть
І будуть шанувати їх.
Не можу не згадать одного,
Щоб жінці висловить привіт,
Наймення всім нам дорогого
Приятельки Гелени Рід.
І ми вже рівні в вільнім колі,

Канади дочки і сини,
Та не забудемо ніколи
Дніпра святої сторони,
Як нашу Мекку, де святині
Минулих днів, тисячеліть
Горять через віки до нині
І вічно будуть все горіть.

Апостоли, послы Дніпрові
Приходять, як Андрей, до нас.
Приносять нам надії нові,
Віщують нам прийдешній час.
О проповідники надхненні,
Золотоусті мудреці,
Окрашують нам час буденний,
Дають нам пізнання ключі.
Ведуть нас до верхів'я світу,
Де людський дух і мисль цвіте,
Де псалми Нового Завіту
Співає сонце золоте.
Був Дорошенко і Білецький,
Яких на той світ я прощав,
Зоставсь їх вірний спадкоємець,
Мій друг Рудницький Ярослав.
Невтомний, як вогонь горючий,
Він світ тримає у руці,
Не даром в коло його друзів
Ідуть світові мудреці.
Згадавши миром Дорошенка,
Хто може не назвати нам
Ім'я Івана Огієнка,
Творця релігійозних драм,
Філософа і богослова,
Знавця прославленого слова.
Нехай не кривдяться на мене
Незгадані в моїх словах —

Запише славні їх імена
Нам ще невідомий Плутарх.
Та всеж піду йому на поміч,
Щоб він в анналах не шукав
І Катерину Антонович
В історію мистців вписав.
Продовження старого роду
Учених славних діячів,
Знайшла вона і тут нагоду
Учити юних малярів.

13. Нехай же дзвонять наші дзвони

Хоч тайни Божої не знали
“Вожді вождів” з склепінь Кремля
І в тлі нікчемній позникали
(Тяжка хай буде їм земля!),
Та славили себе богами,
Глумились в сказі над людьми
І в людських душ пречисті храми
Товклись брудними чобітьми.
Тож гірше, як в часи руїни,
В часи навал, татар, ляхів,
Мовчали храми України
В руках кровавих ворогів.
Канадо, на твоїх просторах,
На праведних твоїх ланах
Церкви воскресли і собори,
Осквернені в старих краях.
О Воля! Святощі людини!
Ми б і молитись не могли,
Коли б тебе ми з України,
Канадо любя, не знайшли!
Присяглий скептик може скаже:
“Нащо кадил нам і церков?
В модернім світі розум важить,
Не десь Христом пролита кров”.
О циніку сліпий на очі!
Із чаш священних п'ють не кров,
А дух сціляючий і творчий
Та чисту вічну любов
До прадідів землі святої,
До української землі
І до землі осель нової,
Де наші стали кораблі.
Нехай же дзвонять наші дзвони,

Як мед солодкі, голосні,
Від Галіфаксу до Юкону
У всі святі українські дні!
Нехай змагаються учені
В шуканні Божіих шляхів
І будять душі всіх хрищених
У розкоші суетних днів!
Нехай будують храми Божі,
Щоб не були ми тут чужі,
І щоб стояли на сторожі
Народу нашого душі.

Читачу любий, мало часу,
Щоб я з тобою завітав
На землі нові, землі наші,
Куди стежки уже проклав
Наш албертієць — на Піс Рівер —
На "Річку Миру", де простір
Земель родючостей безмірних
Ждав плуга, від ріки до гір.
Я мушу перейти крізь гори,
Де слід Гай'вата проложив,
Привіт мій занести до моря,
Яке колись я залишив.

14. Над океаном

Ванкувер. Тут от із Аляски
Через Камчатку шлях знайшли
Предтечі наші. Був інакший
Тоді Ванкувер. Не шкребли
Небесних риз ще хмародрапи
І авта плебса не гули
На вулицях, у асфальт вбраних.
Були часи ті і пройшли.
Тепер не те вже — інші люди;
Читальні наші і церкви;
Почуєте наш говір всюди,
І тут — як в Україні ви.
Коли б же так і в Україні!
Не плакав би старий Дніпро
Сльозами матері й дитини;
Вампір її не ссав би кров.
Та маймося "серцями горі"
І будьмо чуйні! А тепер
Ми про Ванкувер тут говорим . . .
Ще дух козацький не завмер
І є ще у порохницях порох.

Кого ж я маю тут згадати
В цім місті моря і тепла?
Кого по імені назвати?
Кому належиться хвала?
Імен заслужених чимало,
І кожний мав свій дар, талан,
Та з них одно до серця впало —
Патрон бібліотек Богдан.
Його невтомними трудами

Росли громадські сили й гін;
Поміж братами й чужинцями
На подив заслужився він.

І от вже океан зелений,
Цей Тихий, кажуть, океан.
Об'їхав я усю вселенну,
На другий берег твій тут став.
Колись дивився я крізь тебе
З Ніппонських островів на Схід,
На край далекий, мрійний неба,
Де тонує синій небозвід . . .
До дальних берегів Канади . . .
Тепер дивлюсь я на Захід
І розстаюся з ним назавжди.
Бо, наче Ноїв той ковчег,
Що в Арараті опинився, —
Мій човен вже навік прибився
У місто, зване Вінніпег.

Квітень 10. VII. 1960

К і н е ц ь

С Л О В Н И К

- Алгонквени** — індіанське плем'я
Альбїон — Велика Британія
Анахорет — пустельник, монах
Андрей — Апостол Андрей Первозванний, який благословив Київські гори
Брут — убійник Цезаря
Бутт — убійник президента Линкольна
Вікінги — давні ісландські мореплавці-войовники
Гайавата — герой поеми Лонгфеллова з індіанського життя
Гальський півень — національна емблема Франції
Ганді — провідник Індії
Гефбрїд — людина індіансько-французької крові, від мішаних шлюбів
Гомстед — наділ землі в родинне посідання
Гонгконг — великий британській порт при березі Хин
Генк — група робітників на будові залізниці
Іроквени — індіанське плем'я
Канук — Канадієць
Ковчег — корабель (старо-слов'янське слово)
Колони — французькі поселенці
La France d'outre mer — заморська Франція
Магеллан — славний португальський мореплавець
Майна — копальня, шахта
Мейор — посадник міста (тут — українець Степан Дзюба)
Міннегага — жінка містичного Гайавати в поемі Лонгфеллова
Мокасини — індіанські постолы
Нїппон — Японія
Нїагара — водопад, по англійськи — Найягра
Плебс — простолюдини, робітники

Плутарх — славний грецький історик
Понт — Чорне море
Прерія — степ
Робесп'єр і Дантон — провідники Французької Революції
Романський — в значінню—французький
Сем—дядько — Злучені Держави Америки
Сингапур — колишній порт В. Британії в Малайці
„Сім Дубів” — місцевість у місті Вінніпегу
„Соняшні Кларнети” — вірш П. Тичини
Суматра — великий острів через протоку від Сингапору
Урб — місто
Шапа — майстерня, завод
Цейлон — великий острів в Індійському океані
Шатобріян — славний французький письменник

З М І С Т

	Стор.
Передмова проф. Я. Рудницького	3
З доріг Магеллана	5
Земля Свободи	7
Ніби в рідній стороні	9
Тінь Гайявати	12
Вінніпег	14
В той рік	16
Владики піль	18
Саскатун	20
Алберта	22
В діброві коло річки	24
Лаврові вінці	28
Друзям	30
Нехай же дзвонять	33
Над океаном	35
Словник	37

ТВОРИ М. І. МАНДРИКИ

„ЗОЛОТА ОСІНЬ”, 176 стор., 1958 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

„РАДІСТЬ”, 144 стор., 1959 р. \$2.50
(в твердій оправі \$3.50)

„МАЗЕПА”. Історична поема, 88 стор., 1960 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

Набувати в українських книгарнях або замовляти від:

UKRAINIAN SERVICE

250 SCOTIA ST., W.K.
WINNIPEG 17, MAN.,
(CANADA)

Тамже можна замовляти інші друковані праці
тогож автора.

\$1.00

ТВОРИ М. І. МАНДРИКИ

„ЗОЛОТА ОСІНЬ”, 176 стор., 1958 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

„РАДІСТЬ”, 144 стор., 1959 р. \$2.50
(в твердій оправі \$3.50)

„МАЗЕПА”. Історична поема, 88 стор., 1960 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

Набувати в українських книгарнях або замовляти від:

UKRAINIAN SERVICE

250 SCOTIA ST., W.K.

WINNIPEG 17, MAN.,

(CANADA)

Тамже можна замовляти інші друковані праці
тогож автора.

На окладинці: частина малюнку Миколи Азовського “Жива”

М. І. МАНДРИКА

ҚАНАДА

ПОЕМА

CANADA

POEM

by

M. I. MANDRYKA

diasporiana.org.ua

М. І. МАНДРИКА

КАНАДА

ПОЕМА

CANADA

P O E M

by

M. I. MANDRYKA

1961

Winnipeg, Man., Canada

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

другові народів і людської
свободи та гідності,

Проф. Ватсону Кіркконеллові

з щирою пошаною й признанням.

TO

Prof. Watson Kirkconnell,

devoted advocate of human

freedom and dignity,

with

sincere respect and admiration.

Printed by National Publishers Limited,
482 Hargrave Street, Winnipeg 2, Manitoba

ПОЕМА М. І. МАНДРИКИ „КАНАДА”

Розлогі простори Канади були здавна тереном експансії її різних етнічних груп: французів, британців, голляндців, німців і ін. У сімдесятих роках 19-го сторіччя — разом з першими назвами з України, в роді “Хортиця” — поселився на проміжжі Манітоби й Саскачевану перший відомий у Канаді українець — Коцур, а за ним прийшла черга на Єлняка й Пилипівського в 1890-тих роках, а там — масової іміграції на переломі століть, що з різними фазами й інтенсивністю триває до сьогодні.

Український народ, поселяючись у Канаді, привозив із собою не тільки тверді загартовані руки до праці, але й великі культурні цінності — традиції стародавнього життя-буття. Це стоюється однаково матеріальної, як і соціальної, як врешті й духової культури. В цій останній діяльності окремої уваги заслуговує поетична творчість українських поселенців, так народна словесність (фолькльор), як і література.

Побіч спогадів про „Старий край”, побіч плекання старих переказів, оповідань, пісенного багатства, побіч зберігання старої народної мудрости, замкненої в приповідках і приказках, творчий дух українських поселенців сягав по нові теми й нові лаври. Канада, її розлогі степи й небо, що так нагадувало українське, були з самого початку предметом уваги багатьох творчих умів. Співалися пісні про Канаду, поставали нові приповідки, творилися перекази, описи природи, піонерські спогади, тощо. На цій фольклорній основі зародилася українсько-канадська література, що дала цілу низку імен та вийшла далеко поза вузькі межі своєї початкової основи — фольклору.

Одне з передових місць в українсько-канадській літературі займає д-р М. І. Мандрика. Як потомок старого козацького роду, якому справді “нема переводу”, він наполегливо працює над канадською тематикою й перетоплює її в своєму творчому горнілі. Побіч деяких канадських мотивів у попередніх своїх збірках, із яких на окрему увагу заслуговує вірш “Канада” в збірці “Золота Осінь” (1958), в оцій поемі “Канада” він дає широкий образ нової прибраної батьківщини. Читач знаходить тут усе: і географію Канади “від моря до моря”, і її Історію, і індіан, і французів, і британців, і українців, і інших поселенців, включно з новим “Тель Авівом”; відображено тут українське життя від самих його початків у Канаді, згадано визначних піонерів і діячів, наших співгромадян-прихильників, — одним словом усе, чим жила й живе “канадська Україна”, як її називали ще в початках 20-го сторіччя.

Усе це передав Мандрика в поетичній формі, легким віршем, епічним стилем з ліричними дігресіями, цікавими порівняннями й

сміливими новотворами. Композиційно він вбрав свою поему в форму поетичного репортажу з мандрівки по одніюких осередках українського поселення в цій країні. Спеціальну увагу присвятив він Вінніпегові, як столиці канадських українців й як містові, в якому прожив багато років.

З ідейного погляду, поема висловлює признання Канаді — країні волі й добробуту за те, що вона широко відкрила українським поселенцям свої рамена й стала новим П'ємонтом українського вільного життя. Чесною працею українських селян-хліборобів, самовіданим зусиллям пізніших генерацій в найрізніших ділянках загально-канадського життя, українські поселенці не тільки здобули собі нове прибіжище для збереження й розбудови українського національного життя, але й причинилися до загального росту й добробуту країни. В цьому їхня велика місія, зокрема в західно-центральной Канаді й у цьому запорука світлого майбутнього української спільноти в цій країні.

В цілому твір Мандрики — визначне досягнення в ділянці української канадіани, цінний подарунок канадській культурі напередодні столітнього ювілею країни і гідний вклад українського духа в культурну мозаїку Канади.

ЯР. РУДНИЦЬКИЙ

КАНАДА

1. З доріг Магеллана

Колись, крізь океан зелений,
З Ніппонських островів на Схід
Дивився в простір я таємний,
Де тонув синій небозвід,
І уявляв тебе, Канадо,
Володарку степів, озер,
Та переміг твою принаду,
Якій життя віддав тепер.
Бо пахла ще земля кохана,
Надія ще жила в боях,
Тож я, за тінню Магеллана,
Вернувся на Західний шлях.

І знову йшов я Хінським морем,
Поміж Формозу і Гонг-Конг
В вузькі ворота Сингапору,
Попри Суматру на Цейлон,
Щоб, повернувшись в рідні води,
Замкнувши в Понті дальній шлях,
Я мріяв знову про проходи
В далеких і чужих краях;
Як Магеллан воріт шукати
В широкий і свободний світ
І кораблем своїм пристати
До східних Канука воріт.

Та перше, аніж стать ногою
На землю кленів і бобрів,
Я мав зустрітися з тобою,
Нью Йорку, князю городів.
Та не такий в моїх був мріях,

Як ти з'явивсь мені в цей час:
В садах лишається мій Київ,
Ти ж пірамід нових оаз.
В Єгипті мертві гір каміння
В минулі дивляться віки —
Могили тщетного стремління
Людського розуму й руки.
А ти живий — заліза скрегіт,
І мільйони комашні,
Під спів коліс твоїх і регіт,
Благословляють ночі й дні.
Бо дружні й радісні обличчя
Твоїх, як ріки в русі, юрб,
Ніби на пир веселий кличеш
Ти їх, Великий монстер — урб.

Тяжкий був шлях і труд Линкольна —
Знайшовсь новий зрадливий Брут,
І серце чисте й благородне
Спинив огидний змовник Бутт.
Така судьба великих світу
(Від жертви чистої Христа):
Упав Петлюра з рук бандита,
Убила Ганді тьми рука.
Та на крові святій Линкольна
Свобода сонцем розцвіла . . .
І от вітає всіх бездольних
Обітованная Земля!

Здається й сну Нью Йорк не знає —
Вночі, як вдень шумить людьми —
Ніби й журби ніхто не має
Тут під орлиними крильми,
Під знаменем зірок плеяди,
Стежок на синім полотні . . .
Та їду я вже до Канади
На бистрім сталевім коні.

2. Земля Свободи

От Ніягара, світу диво,
Шумить і пінить водоспад . . .
Канадо, будь мені щаслива!
Уже не вернусь я назад.
Вже відшуміли тут змагання
Всіх Гайяватових потуг;
Бізонів диких панування
Спинив новий володар — плуг.
Там, де літали з свистом стріли
З цяцькованих сагайдаків,
Як змії, землю в край пробігли
Крицеві колії шляхів.
Зв'язали в цуг два океани
Крізь степ і гори, і ліси . . .
Хто пригадає давні рани
В країні спокою й краси?!
Хто стане слухать мертвих стогни,
Убитих, страчених давно, —
На крові білих і червоних
Пшениці золоте руно.

Тут йшли у бій — Лев Альбіона
І Гальський Півень в давній час;
Тут впала гальська корона,
Та дух романський не загас, —
В примиренню на вічні роки
Знайшли вони свій спільний шлях
На землях дідичних Іроква,
На Алгонквенівських степах.
Відважні вояки червоні
Зійшли на віки в небуття,
І береже про них лиш спомин
Країна вільного життя.

Канадо! Землі несходимі,
Країна волі і добра
Відкрила двері всім гонимим
Свого великого двора.
І попливли сюди британці,
Ірландці із зелених гір,
Шотландці і їх славні вівці,
Ісландці до озерних гирл.
Нащадки Вікінгів зухвалих,
Але без забрал і мечів,
Лише із сітями рибалок
Корити щук і карасів.
І господарнії тевтони
Пливли за руном золотим,
З старої Франції “колони”
Сідали займищем густим.
Від Робесп’єрів і Дантонів
(Як інші від Москви тепер)
Ішли вони у край бізонів,
І став Квебек *La France d’outre mer*.
Хіба не так і з України
Ішли її сюди сини
В широкі праліси й долини
Канади — волі сторони.
Хіба не стали Манітоба,
Пшеничне море — Саскатун,
Алберта — рай для хлібороба,
Дорожчі золотих всіх рун.
Як для французів у Квебеку
Створився рідний край “Дутр-мер”,
Так і Україну далеку
Різьбим в Канаді ми тепер.
Хай славиться Одвічна Воля
І щедра Божая рука,
Що нас виводила з неволі
На вільні землі Канука.

3. Ніби в рідній стороні...

Чи це Канада? Україна?
Ошава, Торолд чи Ляшін —
У Алгонквенів батьківщині
Я чую мову рідних сіл;
Я чую звуки коломийки,
Я бачу танець “аркана”,
Дівчата бавляться в гаївки,
Усі красуні як-одна.
В очах їх радість і веселість,
В убраннях пишних, як квітки,
О це не є України села,
Прибиті ворогом гидким!
Онтарію, садів країна,
Озер, каміння і лісів . . .
Вітали тут мене, як сина,
Веселі лица земляків.
Засмагли сонцем і вітрами
На праці в коліях, лісах,
І руки, вкриті мозолями
Від молотів в шапах, майнах.
Та всі і радісні, й щасливі,
Ніби у рідній стороні,
Коли б там вороги пімстливі
В пекельнім згинули вогні.
Коли б Україна кохана
Звільнилася з ворожих пут,
І воля, воля довгожданна
Розквітла між людьми, як тут.
Вони живуть в ясній надії,
Україну носять у серцях,
І їм свята й чарівна мрія
Освітлює життя їх шлях.
Тут і поет, осмаглий вітром,

З надхненням сльозам у очах:
Робітник в шапі — Тулевітрів,
Що взяв новий в Канаді фах.
О, скільки зустрічів і друзів —
Від Галіфаксу до степів!
Прощаю їх в сердечній тузі —
Коханих сестер і братів.

★

І от степи, розлогі прері,
Пшениці царство і вівсів.
Я входжу у священні двері
Імперій вільних фармарів.
Не дуже тут густі пшениці,
Не так високі, як у нас,
Та не горює в поті жниця
У спеці жнив в робочий час.
Не коле білих ніг стернею,
Мозоль не має на руках,
Від цурки, коли крутить нею
Перевесла в тугих снопах.
Не п'є змагнілими устами
Із баньки воду — ключ життя!
І, сівши в тіні між снопами,
Не кормить з перс мале дитя.
О, жінко! Рай тобі в Канаді!
Твоя журба — родинний дім,
Табун гусяток на леваді,
Качок, курей малий загін
Лише для дому, для родни . . .
А поле — то не твій талап:
Газди на полі і машини,
Газда на полі — хлоп і пап.
Та не було так від початку,
У піонерський трудний час,
Коли копала вузьку грядку
Бабуся, плачучи не раз.

Коли було так мало хліба
І так самотно, що аж страх:
Простори — їх і не об'їхати,
Землі не впорати в корчах.
О, внуки й правнуки щасливі!
У розкоші новітніх днів
Схиляйте голови почитиво
До пам'яті своїх дідів!

4. Тінь Гайявати

Он там, на Південь, десь Дакота
("Земля погана" — в індіян),
На Сході рядом Міннесота,
На Захід — там горби Монтан.
А далі степ — зелені хвилі
(Тепер все в селищах, містах),
А крізь степи в далекі милі
Проклали свій барвистий шлях
Дві ріки близнюки: Мисурі
Та Мисисипі, як Дніпро,
В верхів'ях гір пробивши мури,
Розлившись в преріях сріблом.
Колись в твоїх шовкових травах,
Країно прерій, я ходив
У мріях: по луках й отавах
Шатобріян мене водив.
Шатобріян співав про тебе
В своїй поемі "Аталя";
Пречистее блакитне небо,
Обітованная земля!
Тут йшов відважний Гайявата,
Лонгфеллів незабутній твір,
До Гір Скалистих покарати
Лихого батька, що був звів
Венону ніжну і покинув
З Гай'ватою, малим синком,
Тут Гайявата сам зустрів
Свою кохану над струмком.
Тут ще вітають їхні тіні,
Як повний місяць ізійде . . .
Та сталися великі зміни,
І степ вже трактором гуде.
Замість чарівних мокасинів

Вози залізнії біжать,
А понад ними в небі синім
Орли-машини клекотять.
І все ж чарівна Міннегага,
Гай'вати юная любов,
Співати буде в нових сагах,
Юнацьку хвилювати кров.
Та ба! Забули ми кордони
У мріях наших і думках.
Повернемось назад до дому,
На наш канадський битий шлях.
Бо Мисисипі йде на Південь —
Не по дорозі нам туди,
Канадські ріки йдуть — де рівень
Північний вперся у льоди.

5. Вінніпег

Ріка Червона нас вітає,
Де город Вінніпег приліг,
Як сторож з краю і до краю
Великих чавуниць-доріг.
О дорогеє серцю місто!
Колиска дружби між людьми,
Що так розквітла променисто,
І в дружбі тій розквітли ми.
Ти і Париж, і Лондон, Київ,
Ти рідний різним племенам —
Старі пересуди осилів,
Честь всім даєш, даєш і нам.
Коли у місті катедральнім,
Французів рідній стороні,
Лунає дзвін, то десь у лад з ним
Наш дзвін український вдалені
Скликає вірних. Десь шотляндці
В своїх пресвітерських церквах,
В костьолах вірнії ірляндці,
Жиди в молитвенних домах;
І німці в кірхах . . . Так усюди,
Без нападів і без борні,
Свобідні і щасливі люди
Свої проводять в дружбі дні.
О Вінніпег! Ти дав багато!
Свободи й рівенства ти вчив,
Вітав ти кожного, як брата,
За стіл всіх почесно садив.
У перше наш парламентарій
Засів тут з всіми нарівні,
І вперше наші в твоїй раді
З'явились радники по нім.
І от тепер твій мейор справний —

Українських піонерів син,
Наступник мейорів преславних
І голова міських старшин.
І знана львиная чуприна
Обранця — батька фармарів,
Бачинського, що безупину
Послом багато був років,
І став в палаті головою,
Державну мантію носив,
Як лорди давньою добою,
Найстарший із усіх послів.
А що скажу я? Заступив ти
Мій Київ любий в чужині,
Мені дав жити і творити
У вільній дружній стороні.

6. В той рік, коли і я вродився...

В той рік, коли і я вродився
У царстві синього Дніпра,
Дійшла до моря залізниця
В країні Клена і Бобра.
Злучилися два океани
Від Сходу Сонця на Захід . .
Сказали б древні: тут титани
Пройшли і залишили слід.
Та час титанів, мітологій
Минув, забувся вже на вік.
Цю стежку протоптали ноги,
Якими ходить чоловік
Такий звичайний. Та наука
І Божа ласка із вершин
Продовжила людськії руки
Могутністю знання й машин.
Прорізані камінні гори,
Мостом осилена ріка . . .
Та ще не знали ці простори
Ні хлопа тут, ні козака.
І він прийшов із сіл України
Лишень з руками і ціпком,
Покинувши свою родину,
Оплаканий своїм селом.
Займав гомстед — землі чимале
І був він пан вже і газда,
Та все ж його не покидала
Стара приятелька — нужда.
Гомстед його лежав облогом,
А він на генки мандрував.
Тяжкий був труд, та — слава Богу —
Він на хазяйство заробляв.
Його “богонком” охрестили

Від “богоньку мій”, на роки,
Та все ж хвалили і любили
Чужі і рідні земляки.
Доріг багато будувалось,
Зривали скелі і дуби,
Сталеві шини заганяли,
Рівняли висипи й горби.
І скрізь, по всіх дорогах-жилах
Багато схилених хрестів,
Де голови свої зложили
“Богонки” піонерських днів.
Роки ішли (не так багато),
Вертався робітник на гомстед.
Було вже поле, двір і хата
І весь фармарський реманент.
Тепер ви їдете полями —
Пшениці руна, як моря.
Ніхто вже не оре бичками,
Не стрінете й плугатаря.
Стоять оселі, як картини,
Полями трактори гудуть . . .
Доба “богонків” — то давнина,
Яку вже вспіли геть забуть.
Згадати нам тепер лишилось
Найперших наших земляків,
Яких імена не згубились
У пам’яті змарнілих днів.
Тож — Єлиняк, з ним Пилипівський
З околиць Сяну і Дністра,
І Коцур (він раніш осівся)
Мандрівник з берегів Дніпра.
Нехай у мирі спочивають
В їх обітованих ланах,
А правнуки не забувають
Їх пам’яті в суєтних днях!

7. Владики піль

Від піль пшеничних вінніпежних
До Едмонтону і до гір
Лежить імперія безмежна
Українських лордів-фармарів,
Владик землі, полів родючих,
Комбайнів, тракторів і авт
І власних рук — міцних, робучих,
Озброєних в щоденний гарт.
Куда вельможним феодалам
Минулих і забутих літ,
Що працею рабів купались
Ніби у розкошах століть,
Рівнялись з фармаром Канади,
Що не в ув'язненні мурів
І не закований у лати,
В свободі духу і ланів,
З сусідами, як із братами
У творчій праці вільний пан
І над собою і плугами
Новітній хлібороб-титан.
Його сини машини водять,
Відвозять зерно в шпихлірі,
Молодші ще до школи ходять —
Майбутні судді, лікарі.
А дочки? Ніжні, як калина
(Привезена з старих країв);
Розквітла ніжно Україна
В красі дівочих уст і брів!
Вони хороші господині,
Дружини вірні фармарів,
Та треба ж молодій країні
Наставниць і учителів.
Дівчата наші учать в школах,

Працюють в урядах, судах
Та не цураються ніколи
І господарить на фармах.
Спиняюсь тут я з серцем чистим —
Писать про це річ не моя:
Про це сказали з більшим хистом
Івах і Киріяк Ілля.
Чоло схилю перед поетом,
Тернистий бо поета шлях,
Достойний гонору лаврета
Поет наш, Онофрій Івах.
І Киріяк в труді невтомнім,
В надхненні Божому мистець,
Свій твір писав багато-томний,
Письменства нашого взірець,
В “Синах Землі” безсмертний обрис
Двох перших наших поколінь,
Майбутнього ясний праобраз,
Минулого рекорд терпінь.

8. Саскатун

О Саскатун, колиска студій,
Учительських розсадник сил.
Ти автор вступів і прелюдій
Великих, мудрих діл, зусиль.
Із стін славетних інститутів
Ішли твої учителі,
Яким ти дав світильник в руки,
До праці у новій землі.
Не можна зміряти аршином,
Не можна зважить на вагах
Добро, посіяне ними
У душах молоді й серцях.
Росла та молодь і мужала . . .
Підемо ми в її слідах,
Знайдемо по посольських залах,
Серед трибунів по судах . . .
Знайдем її в полях пшеничних,
На батьківській, своїй ріллі,
До праці вивчених і звичних
І добрих громадян землі.
Кому й яку хвалу складаю?
Усім працюючим умам,
Хіба лиш декого згадаю
Моїм коханим читачам,
Щоб, покидаючи столицю
Пшеничних золотих ланів,
Вписав я в шані на таблицю
Хоч пару ймен її синів.
Тут є великий друг наш Сімпсон,
Меценат молоді старий,
Тут є граматик наш Стечишин
І Андрусишин молодий.
Помер Тиміш тут Павличенко,

Учений славний і піїт,
Та чи труди його учені
Рі поезії побачить світ?
І я прив'язаний до тебе,
Степів столице Саскатун,
Безхмарного у літі неба,
Пшениці колосистих рун.
Ти дав мені пізнати друга . . .
Хай буде ім'я це святе!
Широкий ум, за сонцем туга
І добре серце золоте.

9. Алберта

Алберта — рай земний кавбоїв,
Країна нафти й буряків,
Цікавивсь я колись тобою,
Минуло тридцять десь років.
Твої колодязі нафтові
Стояли мовчки, як мерці,
Поля родючі бурякові
Лежали в марній толоці.
Була Канада ще дитина
У дядька Сема в пелюшках,
В потенціях нова країна
Стояла слабо на ногах.
І був підняв тоді я справу
За тебе, нафту, буряки
У пресі лідерів держави
Та ба! Газетні павуки
(Не знаю, чи такі і нині!)
Мої схизматицькі думки
Зробили голосом в пустині.
А от тепер — країна цукру,
Країна нафти на весь світ.
Від грошей всі торби розпухли . . .
Здійснився мій давній заповіт.
Та вернусь я на ферму, в поле,
Десь до Федори, до Мондер . . .
Вони не зміняться ніколи —
Фортеці Зваричів, Магер.
Там дух український не загасне
Серед нафтових королів:
Злилось минуле там з сучасним,
Родились там “Сини Землі”.
В Мондерах у чернечім скиті
Збирались пам’ятки віків,

Збережених в старому світі
Від рук руїнних ворогів.
В скиту отці Василяни,
В чернечій доброті своїй,
Були духовними отцями
І літописцями подій.
Мій вислів дяки і пошани
За труд безцінний ваш прийміть!
Живіть, отці Василяни,
Дух предків наших бережіть.

10. В діброві коло річки

Та я вернусь у Манітобу,
У серце наших діл і мрій,
У місто грізного потопу —
У Вінніпег коханий мій.
Живу в діброві коло річки,
В околиці “Семи Дубів” . . .
Які ж події історичні
Тут час у пам’яті згубив?
Тяжкі були колись тут роки,
Багато крові, гірких сліз,
Коли гефбріди та ірокви
В полоні мали степ і ліс.
Ішли британські поселенці
Крижаним морем в Гадсон-Бей;
Тягли човнами крізь озерці
Насіння, рала і дітей.
Рубали ліс і корчували,
Жили в землянках і шатрах,
І вбоге поле засівали
Пшеничним зерном у корчах.
Надію пестили на жниво,
Бо довга тут була зима;
Жили в труді благочестиво,
Бо помочі в біді нема.
Коли ж вже колос наливався,
З лісів впадали вороги . . .
Ніхто живим не залишався —
Всіх умертвляли до ноги.
Убоге збіжжя їх палили
І вбоге житло, разом з ним . . .
Нема хреста, ані могили,
Ні признаку на місці цім.
Лиш Вінніпег тепер розрісся

На попелі і на кістках,
І там, де мріяло полісся,
Тепер — чи дім, чи битий шлях.
Там “Сім Дубів” . . . Тут є могила:
Тут говернор, його стрільці
Своє життя вночі згубили
На березі при Ред-ріці.
Тепер же тут моя господа
І цілий новий Тель-Авів . . .
Кому ж із нас убитих шкода?
Їх пам’ять час давно вже з’їв.
Ми кажемо, що ми страждали
У наших первісних часах . . .
Уважні будьмо! Ті бо знали
Найбільший труд, найбільший жах.

Тут жив колись і Дорошенко,
Історик наш, приятель мій;
Тепер — невтомная Войценко,
Літописателька подій.
А далі, здовж ріки полями,
Є місце, зване Ріверсайд;
Засіяне воно хрестами,
Де вічним сном усопші сплять.
Там між олив і олеандер
Спочив наш Кошиць Олександр.
Його капели дивний спів
Колись всім світом прогремів.

О Вінніпег, гніздо поетів!
Старих поселення співців!
Сам автор “Соняшних Кларнетів”
Не зміг би витворить так спів . . .
То в тузі тяжкій за домами,
За рідними в Старім Краю,
Ставали косарі співцями,
Як кобзарі колись в бою.

У звичних рідних коломийках
Лилася туга з їх сердець . . .
Не схибив у своїх надіях
Їх перший здібний видавець.
Та ба! І ці часи минули,
І тугу випив мудрий час.
Поете! Всі тебе забули —
Не знайдеш видавця у нас.
А всеж, поете, не дивися
Як глухне й сліпне ситий світ, —
Рокам прийдешнім залишиться
Твоєї музи заповіт.
Навіть Тарас мав нарікати,
Як ти тепер, у “Кобзарі”,
А от вже буде тут стояти,
Ніби на київській горі!
І вже дитя Канади ніжне —
Поетка цих модерних літ —
Його у серце чуле візьме,
На весь переспіває світ.
Про неї лиш скажу словечко:
Поклін мій Мирі Гас-Лазечко!

**

Нехай редактори пробачать
Мою негречність. Не згадав
Їх творчість я, трудів і праці
Умисно, щоби не попав
“На поле брані”, під обстріли.
Та їм признання я даю,
Хоч і пускали часом стріли
Вони у сторону мою.
Нехай живе Михайло Гарис! —
Мене він перший привітав,
Тоді, коли мене цурались, —
На всю Канаду прославляв . . .
Та я не можу не згадати

Жіночих ніжних білих рук
В редакцій зоряній палаті:
Привіт Стефанії Бубнюк
За творчий труд в “Жіночим Світі”,
Когуській в “Проміні” і всім,
Пером що вміють володіти
Співаю мій хвалебний гімн.
Іще Савелії Стечишин,
Вона заслужена в роках:
Невтомно й мудро творить, пише
В книжках, жіночих сторінках.
Політиків також лишаю —
Боюся зрушить їх акорд,
Та всеж одне ім'я згадаю,
Що має право на рекорд:
Марія Дима перші кроки
В політиці дала жінкам,
Щоб в себе вірили глибоко,
Не йшли служити чужим богам.

11. Лаврові вінці

Учителю, пророче Божий!
Професоре вечірніх шкіл,
Ти більшої похвали гожий,
Як той герой великих діл,
Як полководець в полі брані,
Побідник славний у боях . . .
Учителю, побідник славний
В дитячих душах і серцях.
Ти був пригноблений і бідний,
Не знать — чи хто тебе хвалив,
А твій народ (скупий, хоч рідний)
Найменший чинш тобі платив.
Ти був за все — рубав сам дрова
І воду відрами носив,
І часто витирав з любови
Дитячі змерзлії носи.
І от дивись: тебе не стало,
Ти вже в історію ввійшов,
А те, що в час пізніший сталось,
Ключі до того ти знайшов.
Подвижнику, анахорете!
Хоч ти і мав свою сім'ю,
Та душу ніжну мав поета,
Віддав життя й любов свою
Грядущим, новим поколінням,
Щоб нитка золота віків
Не перервалась у терпіннях
Старих і струджених батьків.
Осилив ти тягар зневір'я,
Зумів непевність подолать,
І в канадійському сузір'ї
Вже й наші імена горять.

Як метеор горів Лучкович,
В парламент перший післанець,
Незломний духом оборонець
“Малих отих” . . . Йому вінець
Був певно б даний у сенаті
В старому Римі, коли б він
Не був в Оттаві у палаті,
А був колишній римлянин.
Антоній Глинка — другий з ряду
В Оттаві вславлений трибун.
Любив він вільную Канаду
І вірним оборонцем був
Своїх дідів-батьків країни;
Її він волю захищав —
За поневолену Україну
Свою б і душу він віддав.
Нема його. В розцвіті сили
Пішов від нас у інший світ,
Лишень, як пам'ять, на могилі
Величній хрест в вінках стоїть,
Від вдячних друзів, покоління
Мала йому, та щира дань,
Словами сірого каміння
Про нього внукам повідань.

12. Дружам

Канадо мила! Нам гоненим
І нашої тяжкій боротьбі
Дала ти друзів нам учених,
І ми вклоняємся тобі!
Бо світ широкий і великий,
Та мало правди і добра, —
Стрічав нещиро він, дволико
Апостолів з земель Дніпра.
Не знала правди Україна
В кривих, підкуплених судах;
Фемида більмами сліпими
Не добачала на вагах.
І ви прийшли, о друзі милі!
Нам щирю руку простягли . . .
Спи сном пророка у могилі,
Поете Гантере старий!
Професор Сімпсон половину
Свого віддав для нас знання,
Він щиро оцінив Україну,
Весь вік її обороняв.
Кірконнелл Ватсон — друг народів,
Канади мудрий творчий дух, —
Він нас на світлий шлях виводив,
Як наш великий ширий друг.
І всі, кого я звать не буду,
Взяли нас в коло, як своїх.
Нащадки наші не забудуть
І будуть шанувати їх.
Не можу не згадать одного,
Щоб жінці висловить привіт,
Наймення всім нам дорогого
Приятельки Гелени Рід.
І ми вже рівні в вільнім колі,

Канади дочки і сини,
Та не забудемо ніколи
Дніпра святої сторони,
Як нашу Мекку, де святині
Минулих днів, тисячеліть
Горять через віки до нині
І вічно будуть все горіть.

Апостоли, послы Дніпрові
Приходять, як Андрей, до нас.
Приносять нам надії нові,
Віщують нам прийдешній час.
О проповідники надхненні,
Золотоусті мудреці,
Окрашують нам час буденний,
Дають нам пізнання ключі.
Ведуть нас до верхів'я світу,
Де людський дух і мисль цвіте,
Де псалми Нового Завіту
Співає сонце золоте.
Був Дорошенко і Білецький,
Яких на той світ я прощав,
Зоставсь їх вірний спадкоємець,
Мій друг Рудницький Ярослав.
Невтомний, як вогонь горючий,
Він світ тримає у руці,
Не даром в коло його друзів
Ідуть світові мудреці.
Згадавши миром Дорошенка,
Хто може не назвати нам
Ім'я Івана Огієнка,
Творця релігійозних драм,
Філософа і богослова,
Знавця прославленого слова.
Нехай не кривдяться на мене
Незгадані в моїх словах —

Запише славні їх імена
Нам ще невідомий Плутарх.
Та всеж піду йому на поміч,
Щоб він в анналах не шукав
І Катерину Антонович
В історію мистців вписав.
Продовження старого роду
Учених славних діячів,
Знайшла вона і тут нагоду
Учити юних малярів.

13. Нехай же дзвонять наші дзвони

Хоч тайни Божої не знали
“Вожді вождів” з склепінь Кремля
І в тлі нікчемній позникали
(Тяжка хай буде їм земля!),
Та славили себе богами,
Глумились в сказі над людьми
І в людських душ пречисті храми
Товклись брудними чобітьми.
Тож гірше, як в часи руїни,
В часи навал, татар, ляхів,
Мовчали храми України
В руках кровавих ворогів.
Канадо, на твоїх просторах,
На праведних твоїх ланах
Церкви воскресли і собори,
Осквернені в старих краях.
О Воля! Святощі людини!
Ми б і молитись не могли,
Коли б тебе ми з України,
Канадо любя, не знайшли!
Присяглий скептик може скаже:
“Нащо кадил нам і церков?
В модернім світі розум важить,
Не десь Христом пролита кров”.
О циніку сліпий на очі!
Із чаш священних п'ють не кров,
А дух сціляючий і творчий
Та чисту вічну любов
До прадідів землі святої,
До української землі
І до землі осель нової,
Де наші стали кораблі.
Нехай же дзвонять наші дзвони,

Як мед солодкі, голосні,
Від Галіфаксу до Юкону
У всі святі українські дні!
Нехай змагаються учені
В шуканні Божіих шляхів
І будять душі всіх хрищених
У розкоші суетних днів!
Нехай будують храми Божі,
Щоб не були ми тут чужі,
І щоб стояли на сторожі
Народу нашого душі.

Читачу любий, мало часу,
Щоб я з тобою завітав
На землі нові, землі наші,
Куди стежки уже проклав
Наш албертієць — на Піс Рівер —
На "Річку Миру", де простір
Земель родючостей безмірних
Ждав плуга, від ріки до гір.
Я мушу перейти крізь гори,
Де слід Гай'вата проложив,
Привіт мій занести до моря,
Яке колись я залишив.

14. Над океаном

Ванкувер. Тут от із Аляски
Через Камчатку шлях знайшли
Предтечі наші. Був інакший
Тоді Ванкувер. Не шкребли
Небесних риз ще хмародрапи
І авта плебса не гули
На вулицях, у асфальт вбраних.
Були часи ті і пройшли.
Тепер не те вже — інші люди;
Читальні наші і церкви;
Почуєте наш говір всюди,
І тут — як в Україні ви.
Коли б же так і в Україні!
Не плакав би старий Дніпро
Сльозами матері й дитини;
Вампір її не ссав би кров.
Та маймося "серцями горі"
І будьмо чуйні! А тепер
Ми про Ванкувер тут говорим . . .
Ще дух козацький не завмер
І є ще у порохницях порох.

Кого ж я маю тут згадати
В цім місті моря і тепла?
Кого по імені назвати?
Кому належиться хвала?
Імен заслужених чимало,
І кожний мав свій дар, талан,
Та з них одно до серця впало —
Патрон бібліотек Богдан.
Його невтомними трудами

Росли громадські сили й гін;
Поміж братами й чужинцями
На подив заслужився він.

І от вже океан зелений,
Цей Тихий, кажуть, океан.
Об'їхав я усю вселенну,
На другий берег твій тут став.
Колись дивився я крізь тебе
З Ніппонських островів на Схід,
На край далекий, мрійний неба,
Де тонує синій небозвід . . .
До дальних берегів Канади . . .
Тепер дивлюсь я на Захід
І розстаюся з ним назавжди.
Бо, наче Ноїв той ковчег,
Що в Арараті опинився, —
Мій човен вже навік прибився
У місто, зване Вінніпег.

Квітень 10. VII. 1960

К і н е ц ь

С Л О В Н И К

- Алгонквени** — індіанське плем'я
Альбiон — Велика Британія
Анахорет — пустельник, монах
Андрей — Апостол Андрей Первозванний, який благословив Київські гори
Брут — убійник Цезаря
Бутт — убійник президента Линкольна
Вікінги — давні ісландські мореплавці-войовники
Гайавата — герой поеми Лонгфеллова з індіанського життя
Гальський півень — національна емблема Франції
Ганді — провідник Індії
Гефбрід — людина індіансько-французької крові, від мішаних шлюбів
Гомстед — наділ землі в родинне посідання
Гонгконг — великий британській порт при березі Хин
Генк — група робітників на будові залізниці
Іроквени — індіанське плем'я
Канук — Канадієць
Ковчег — корабель (старо-слов'янське слово)
Колони — французькі поселенці
La France d'outre mer — заморська Франція
Магеллан — славний португальський мореплавець
Майна — копальня, шахта
Мейор — посадник міста (тут — українець Степан Дзюба)
Міннегага — жінка містичного Гайавати в поемі Лонгфеллова
Мокасини — індіанські постолі
Ніппон — Японія
Ніягара — водопад, по англійськи — Найягра
Плебс — простолюдини, робітники

Плутарх — славний грецький історик
Понт — Чорне море
Прерія — степ
Робесп'єр і Дантон — провідники Французької Революції
Романський — в значінню—французький
Сем—дядько — Злучені Держави Америки
Сингапур — колишній порт В. Британії в Малайці
„Сім Дубів” — місцевість у місті Вінніпегу
„Соняшні Кларнети” — вірш П. Тичини
Суматра — великий острів через протоку від Сингапору
Урб — місто
Шапа — майстерня, завод
Цейлон — великий острів в Індійському океані
Шатобріян — славний французький письменник

З М І С Т

	Стор.
Передмова проф. Я. Рудницького	3
З доріг Магеллана	5
Земля Свободи	7
Ніби в рідній стороні	9
Тінь Гайявати	12
Вінніпег	14
В той рік	16
Владика піль	18
Саскатун	20
Алберта	22
В діброві коло річки	24
Лаврові вінці	28
Друзям	30
Нехай же дзвонять	33
Над океаном	35
Словник	37

ТВОРИ М. І. МАНДРИКИ

„ЗОЛОТА ОСІНЬ”, 176 стор., 1958 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

„РАДІСТЬ”, 144 стор., 1959 р. \$2.50
(в твердій оправі \$3.50)

„МАЗЕПА”. Історична поема, 88 стор., 1960 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

Набувати в українських книгарнях або замовляти від:

UKRAINIAN SERVICE

250 SCOTIA ST., W.K.
WINNIPEG 17, MAN.,
(CANADA)

Тамже можна замовляти інші друковані праці
тогож автора.

\$1.00

ТВОРИ М. І. МАНДРИКИ

„ЗОЛОТА ОСІНЬ”, 176 стор., 1958 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

„РАДІСТЬ”, 144 стор., 1959 р. \$2.50
(в твердій оправі \$3.50)

„МАЗЕПА”. Історична поема, 88 стор., 1960 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

Набувати в українських книгарнях або замовляти від:

UKRAINIAN SERVICE

250 SCOTIA ST., W.K.

WINNIPEG 17, MAN.,

(CANADA)

Тамже можна замовляти інші друковані праці
тогож автора.

На окладинці: частина малюнку Миколи Азовського “Жива”

М. І. МАНДРИКА

ҚАНАДА

ПОЕМА

CANADA

POEM

by

M. I. MANDRYKA

diasporiana.org.ua

М. І. МАНДРИКА

КАНАДА

ПОЕМА

CANADA

P O E M

by

M. I. MANDRYKA

1961

Winnipeg, Man., Canada

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ

другові народів і людської
свободи та гідності,

Проф. Ватсону Кіркконеллові

з щирою пошаною й признанням.

TO

Prof. Watson Kirkconnell,

devoted advocate of human

freedom and dignity,

with

sincere respect and admiration.

Printed by National Publishers Limited,
482 Hargrave Street, Winnipeg 2, Manitoba

ПОЕМА М. І. МАНДРИКИ „КАНАДА”

Розлогі простори Канади були здавна тереном експансії її різних етнічних груп: французів, британців, голляндців, німців і ін. У сімдесятих роках 19-го сторіччя — разом з першими назвами з України, в роді “Хортиця” — поселився на проміжжі Манітоби й Саскачевану перший відомий у Канаді українець — Коцур, а за ним прийшла черга на Єлняка й Пилипівського в 1890-тих роках, а там — масової іміграції на переломі століть, що з різними фазами й інтенсивністю триває до сьогодні.

Український народ, поселяючись у Канаді, привозив із собою не тільки тверді загартовані руки до праці, але й великі культурні цінності — традиції стародавнього життя-буття. Це стоується однаково матеріальної, як і соціальної, як врешті й духової культури. В цій останній дляянці окремої уваги заслуговує поетична творчість українських поселенців, так народна словесність (фолькльор), як і література.

Побіч спогадів про „Старий край”, побіч плекання старих переказів, оповідань, пісенного багатства, побіч зберігання старої народної мудрости, замкненої в приповідках і приказках, творчий дух українських поселенців сягав по нові теми й нові лаври. Канада, її розлогі степи й небо, що так нагадувало українське, були з самого початку предметом уваги багатьох творчих умів. Співалися пісні про Канаду, поставали нові приповідки, творилися перекази, описи природи, піонерські спогади, тощо. На цій фольклорній основі зародилася українсько-канадська література, що дала цілу низку імен та вийшла далеко поза вузькі межі своєї початкової основи — фольклору.

Одне з передових місць в українсько-канадській літературі займає д-р М. І. Мандрика. Як потомок старого козацького роду, якому справді “нема переводу”, він наполегливо працює над канадською тематикою й перетоплює її в своєму творчому горнилі. Побіч деяких канадських мотивів у попередніх своїх збірках, із яких на окрему увагу заслуговує вірш “Канада” в збірці “Золота Осінь” (1958), в оцій поемі “Канада” він дає широкий образ нової прибраної батьківщини. Читач находить тут усе: і географію Канади “від моря до моря”, і її Історію, і індіан, і французів, і британців, і українців, і інших поселенців, включно з новим “Тель Авівом”; відображено тут українське життя від самих його початків у Канаді, згадано визначних піонерів і діячів, наших співгромадян-прихильників, — одним словом усе, чим жила й живе “канадська Україна”, як її називали ще в початках 20-го сторіччя.

Усе це передав Мандрика в поетичній формі, легким віршем, епічним стилем з ліричними дігресіями, цікавими порівняннями й

сміливими новотворами. Композиційно він вбрав свою поему в форму поетичного репортажу з мандрівки по одніюких осередках українського поселення в цій країні. Спеціальну увагу присвятив він Вінніпегові, як столиці канадських українців й як містові, в якому прожив багато років.

З ідейного погляду, поема висловлює признання Канаді — країні волі й добробуту за те, що вона широко відкрила українським поселенцям свої рамена й стала новим П'ємонтом українського вільного життя. Чесною працею українських селян-хліборобів, самовіданим зусиллям пізніших генерацій в найрізніших ділянках загально-канадського життя, українські поселенці не тільки здобули собі нове прибіжище для збереження й розбудови українського національного життя, але й причинилися до загального росту й добробуту країни. В цьому їхня велика місія, зокрема в західно-центральной Канаді й у цьому запорука світлого майбутнього української спільноти в цій країні.

В цілому твір Мандрики — визначне досягнення в ділянці української канадіани, цінний подарунок канадській культурі напередодні столітнього ювілею країни і гідний вклад українського духа в культурну мозаїку Канади.

ЯР. РУДНИЦЬКИЙ

КАНАДА

1. З доріг Магеллана

Колись, крізь океан зелений,
З Ніппонських островів на Схід
Дивився в простір я таємний,
Де тонув синій небозвід,
І уявляв тебе, Канадо,
Володарку степів, озер,
Та переміг твою принаду,
Якій життя віддав тепер.
Бо пахла ще земля кохана,
Надія ще жила в боях,
Тож я, за тінню Магеллана,
Вернувся на Західний шлях.

І знову йшов я Хінським морем,
Поміж Формозу і Гонг-Конг
В вузькі ворота Сингапору,
Попри Суматру на Цейлон,
Щоб, повернувшись в рідні води,
Замкнувши в Понті дальній шлях,
Я мріяв знову про проходи
В далеких і чужих краях;
Як Магеллан воріт шукати
В широкий і свободний світ
І кораблем своїм пристати
До східних Канука воріт.

Та перше, аніж стать ногою
На землю кленів і бобрів,
Я мав зустрітися з тобою,
Нью Йорку, князю городів.
Та не такий в моїх був мріях,

Як ти з'явивсь мені в цей час:
В садах лишається мій Київ,
Ти ж пірамід нових оаз.
В Єгипті мертві гір каміння
В минулі дивляться віки —
Могили тщетного стремління
Людського розуму й руки.
А ти живий — заліза скрегіт,
І мільйони комашні,
Під спів коліс твоїх і регіт,
Благословляють ночі й дні.
Бо дружні й радісні обличчя
Твоїх, як ріки в русі, юрб,
Ніби на пир веселий кличеш
Ти їх, Великий монстер — урб.

Тяжкий був шлях і труд Линкольна —
Знайшовсь новий зрадливий Брут,
І серце чисте й благородне
Спинив огидний змовник Бутт.
Така судьба великих світу
(Від жертви чистої Христа):
Упав Петлюра з рук бандита,
Убила Ганді тьми рука.
Та на крові святій Линкольна
Свобода сонцем розцвіла . . .
І от вітає всіх бездольних
Обітованная Земля!

Здається й сну Нью Йорк не знає —
Вночі, як вдень шумить людьми —
Ніби й журби ніхто не має
Тут під орлиними крильми,
Під знаменем зірок плеяди,
Стежок на синім полотні . . .
Та їду я вже до Канади
На бистрім сталевім коні.

2. Земля Свободи

От Ніягара, світу диво,
Шумить і пінить водоспад . . .
Канадо, будь мені щаслива!
Уже не вернусь я назад.
Вже відшуміли тут змагання
Всіх Гайяватових потуг;
Бізонів диких панування
Спинив новий володар — плуг.
Там, де літали з свистом стріли
З цяцькованих сагайдаків,
Як змії, землю в край пробігли
Крицеві колії шляхів.
Зв'язали в цуг два океани
Крізь степ і гори, і ліси . . .
Хто пригадає давні рани
В країні спокою й краси?!
Хто стане слухать мертвих стогни,
Убитих, страчених давно, —
На крові білих і червоних
Пшениці золоте руно.

Тут йшли у бій — Лев Альбіона
І Гальський Півень в давній час;
Тут впала гальська корона,
Та дух романський не загас, —
В примиренню на вічні роки
Знайшли вони свій спільний шлях
На землях дідичних Іроква,
На Алгонквенівських степах.
Відважні вояки червоні
Зійшли на віки в небуття,
І береже про них лиш спомин
Країна вільного життя.

Канадо! Землі несходимі,
Країна волі і добра
Відкрила двері всім гонимим
Свого великого двора.
І попливли сюди британці,
Ірландці із зелених гір,
Шотландці і їх славні вівці,
Ісландці до озерних гирл.
Нащадки Вікінгів зухвалих,
Але без забрал і мечів,
Лише із сітями рибалок
Корити щук і карасів.
І господарнії тевтони
Пливли за руном золотим,
З старої Франції “колони”
Сідали займищем густим.
Від Робесп’єрів і Дантонів
(Як інші від Москви тепер)
Ішли вони у край бізонів,
І став Квебек *La France d’outre mer*.
Хіба не так і з України
Ішли її сюди сини
В широкі праліси й долини
Канади — волі сторони.
Хіба не стали Манітоба,
Пшеничне море — Саскатун,
Алберта — рай для хлібороба,
Дорожчі золотих всіх рун.
Як для французів у Квебеку
Створився рідний край “Дутр-мер”,
Так і Україну далеку
Різьбим в Канаді ми тепер.
Хай славиться Одвічна Воля
І щедра Божая рука,
Що нас виводила з неволі
На вільні землі Канука.

3. Ніби в рідній стороні...

Чи це Канада? Україна?
Ошава, Торолд чи Ляшін —
У Алгонквенів батьківщині
Я чую мову рідних сіл;
Я чую звуки коломийки,
Я бачу танець “аркана”,
Дівчата бавляться в гаївки,
Усі красуні як-одна.
В очах їх радість і веселість,
В убраннях пишних, як квітки,
О це не є України села,
Прибиті ворогом гидким!
Онтарію, садів країна,
Озер, каміння і лісів . . .
Вітали тут мене, як сина,
Веселі лица земляків.
Засмагли сонцем і вітрами
На праці в коліях, лісах,
І руки, вкриті мозолями
Від молотів в шапах, майнах.
Та всі і радісні, й щасливі,
Ніби у рідній стороні,
Коли б там вороги пімстливі
В пекельнім згинули вогні.
Коли б Україна кохана
Звільнилася з ворожих пут,
І воля, воля довгожданна
Розквітла між людьми, як тут.
Вони живуть в ясній надії,
Україну носять у серцях,
І їм свята й чарівна мрія
Освітлює життя їх шлях.
Тут і поет, осмаглий вітром,

З надхненням сльозам у очах:
Робітник в шапі — Тулевітрів,
Що взяв новий в Канаді фах.
О, скільки зустрічів і друзів —
Від Галіфаксу до степів!
Прощаю їх в сердечній тузі —
Коханих сестер і братів.

І от степи, розлогі прері,
Пшениці царство і вівсів.
Я входжу у священні двері
Імперій вільних фармарів.
Не дуже тут густі пшениці,
Не так високі, як у нас,
Та не горює в поті жниця
У спеці жнив в робочий час.
Не коле білих ніг стернею,
Мозоль не має на руках,
Від цурки, коли крутить нею
Перевесла в тугих снопах.
Не п'є змагнілими устами
Із баньки воду — ключ життя!
І, сівши в тіні між снопами,
Не кормить з перс мале дитя.
О, жінко! Рай тобі в Канаді!
Твоя журба — родинний дім,
Табун гусяток на леваді,
Качок, курей малий загін
Лише для дому, для родни . . .
А поле — то не твій талап:
Газди на полі і машини,
Газда на полі — хлоп і пап.
Та не було так від початку,
У піонерський трудний час,
Коли копала вузьку грядку
Бабуся, плачучи не раз.

Коли було так мало хліба
І так самотно, що аж страх:
Простори — їх і не об'їхати,
Землі не впорати в корчах.
О, внуки й правнуки щасливі!
У розкоші новітніх днів
Схиляйте голови почитиво
До пам'яті своїх дідів!

4. Тінь Гайявати

Он там, на Південь, десь Дакота
("Земля погана" — в індіян),
На Сході рядом Міннесота,
На Захід — там горби Монтан.
А далі степ — зелені хвилі
(Тепер все в селищах, містах),
А крізь степи в далекі милі
Проклали свій барвистий шлях
Дві ріки близнюки: Мисурі
Та Мисисипі, як Дніпро,
В верхів'ях гір пробивши мури,
Розлившись в преріях сріблом.
Колись в твоїх шовкових травах,
Країно прерій, я ходив
У мріях: по луках й отавах
Шатобріян мене водив.
Шатобріян співав про тебе
В своїй поемі "Атала";
Пречистее блакитне небо,
Обітованная земля!
Тут йшов відважний Гайявата,
Лонгфеллів незабутній твір,
До Гір Скалистих покарати
Лихого батька, що був звів
Венону ніжну і покинув
З Гай'ватою, малим синком,
Тут Гайявата сам зустрів
Свою кохану над струмком.
Тут ще вітають їхні тіні,
Як повний місяць ізійде . . .
Та сталися великі зміни,
І степ вже трактором гуде.
Замість чарівних мокасинів

Вози залізнії біжать,
А понад ними в небі синім
Орли-машини клекотять.
І все ж чарівна Міннегага,
Гай'вати юная любов,
Співати буде в нових сагах,
Юнацьку хвилювати кров.
Та ба! Забули ми кордони
У мріях наших і думках.
Повернемось назад до дому,
На наш канадський битий шлях.
Бо Мисисипі йде на Південь —
Не по дорозі нам туди,
Канадські ріки йдуть — де рівень
Північний вперся у льоди.

5. Вінніпег

Ріка Червона нас вітає,
Де город Вінніпег приліг,
Як сторож з краю і до краю
Великих чавуниць-доріг.
О дорогеє серцю місто!
Колиска дружби між людьми,
Що так розквітла променисто,
І в дружбі тій розквітли ми.
Ти і Париж, і Лондон, Київ,
Ти рідний різним племенам —
Старі пересуди осилів,
Честь всім даєш, даєш і нам.
Коли у місті катедральнім,
Французів рідній стороні,
Лунає дзвін, то десь у лад з ним
Наш дзвін український вдалені
Скликає вірних. Десь шотляндці
В своїх пресвітерських церквах,
В костьолах вірнії ірляндці,
Жиди в молитвенних домах;
І німці в кірхах . . . Так усюди,
Без нападів і без борні,
Свобідні і щасливі люди
Свої проводять в дружбі дні.
О Вінніпег! Ти дав багато!
Свободи й рівенства ти вчив,
Вітав ти кожного, як брата,
За стіл всіх почесно садив.
У перше наш парламентарій
Засів тут з всіми нарівні,
І вперше наші в твоїй раді
З'явились радники по нім.
І от тепер твій мейор справний —

Українських піонерів син,
Наступник мейорів преславних
І голова міських старшин.
І знана львиная чуприна
Обранця — батька фармарів,
Бачинського, що безупину
Послом багато був років,
І став в палаті головою,
Державну мантію носив,
Як лорди давньою добою,
Найстарший із усіх послів.
А що скажу я? Заступив ти
Мій Київ любий в чужині,
Мені дав жити і творити
У вільній дружній стороні.

6. В той рік, коли і я вродився...

В той рік, коли і я вродився
У царстві синього Дніпра,
Дійшла до моря залізниця
В країні Клена і Бобра.
Злучилися два океани
Від Сходу Сонця на Захід . .
Сказали б древні: тут титани
Пройшли і залишили слід.
Та час титанів, мітологій
Минув, забувся вже на вік.
Цю стежку протоптали ноги,
Якими ходить чоловік
Такий звичайний. Та наука
І Божа ласка із вершин
Продовжила людськії руки
Могутністю знання й машин.
Прорізані камінні гори,
Мостом осилена ріка . . .
Та ще не знали ці простори
Ні хлопа тут, ні козака.
І він прийшов із сіл України
Лишень з руками і ціпком,
Покинувши свою родину,
Оплаканий своїм селом.
Займав гомстед — землі чимале
І був він пан вже і газда,
Та все ж його не покидала
Стара приятелька — нужда.
Гомстед його лежав облогом,
А він на генки мандрував.
Тяжкий був труд, та — слава Богу —
Він на хазяйство заробляв.
Його “богонком” охрестили

Від “богоньку мій”, на роки,
Та все ж хвалили і любили
Чужі і рідні земляки.
Доріг багато будувалось,
Зривали скелі і дуби,
Сталеві шини заганяли,
Рівняли висипи й горби.
І скрізь, по всіх дорогах-жилах
Багато схилених хрестів,
Де голови свої зложили
“Богонки” піонерських днів.
Роки ішли (не так багато),
Вертався робітник на гомстед.
Було вже поле, двір і хата
І весь фармарський реманент.
Тепер ви їдете полями —
Пшениці руна, як моря.
Ніхто вже не оре бичками,
Не стрінете й плугатаря.
Стоять оселі, як картини,
Полями трактори гудуть . . .
Доба “богонків” — то давнина,
Яку вже вспіли геть забуть.
Згадати нам тепер лишилось
Найперших наших земляків,
Яких імена не згубились
У пам’яті змарнілих днів.
Тож — Єлиняк, з ним Пилипівський
З околиць Сяну і Дністра,
І Коцур (він раніш осівся)
Мандрівник з берегів Дніпра.
Нехай у мирі спочивають
В їх обітованих ланах,
А правнуки не забувають
Їх пам’яті в суєтних днях!

7. Владики піль

Від піль пшеничних вінніпежних
До Едмонтону і до гір
Лежить імперія безмежна
Українських лордів-фармарів,
Владик землі, полів родючих,
Комбайнів, тракторів і авт
І власних рук — міцних, робучих,
Озброєних в щоденний гарт.
Куда вельможним феодалам
Минулих і забутих літ,
Що працею рабів купались
Ніби у розкошах століть,
Рівнялись з фармаром Канади,
Що не в ув'язненні мурів
І не закований у лати,
В свободі духу і ланів,
З сусідами, як із братами
У творчій праці вільний пан
І над собою і плугами
Новітній хлібороб-титан.
Його сини машини водять,
Відвозять зерно в шпихлірі,
Молодші ще до школи ходять —
Майбутні судді, лікарі.
А дочки? Ніжні, як калина
(Привезена з старих країв);
Розквітла ніжно Україна
В красі дівочих уст і брів!
Вони хороші господині,
Дружини вірні фармарів,
Та треба ж молодій країні
Наставниць і учителів.
Дівчата наші учать в школах,

Працюють в урядах, судах
Та не цураються ніколи
І господарить на фармах.
Спиняюсь тут я з серцем чистим —
Писать про це річ не моя:
Про це сказали з більшим хистом
Івах і Киріяк Ілля.
Чоло схилю перед поетом,
Тернистий бо поета шлях,
Достойний гонору лаврета
Поет наш, Онофрій Івах.
І Киріяк в труді невтомнім,
В надхненні Божому мистець,
Свій твір писав багато-томний,
Письменства нашого взірець,
В “Синах Землі” безсмертний обрис
Двох перших наших поколінь,
Майбутнього ясний праобраз,
Минулого рекорд терпінь.

8. Саскатун

О Саскатун, колиска студій,
Учительських розсадник сил.
Ти автор вступів і прелюдій
Великих, мудрих діл, зусиль.
Із стін славетних інститутів
Ішли твої учителі,
Яким ти дав світильник в руки,
До праці у новій землі.
Не можна зміряти аршином,
Не можна зважить на вагах
Добро, посіяне ними
У душах молоді й серцях.
Росла та молодь і мужала . . .
Підемо ми в її слідах,
Знайдемо по посольських залах,
Серед трибунів по судах . . .
Знайдем її в полях пшеничних,
На батьківській, своїй ріллі,
До праці вивчених і звичних
І добрих громадян землі.
Кому й яку хвалу складаю?
Усім працюючим умам,
Хіба лиш декого згадаю
Моїм коханим читачам,
Щоб, покидаючи столицю
Пшеничних золотих ланів,
Вписав я в шані на таблицю
Хоч пару ймен її синів.
Тут є великий друг наш Сімпсон,
Меценат молоді старий,
Тут є граматик наш Стечишин
І Андрусишин молодий.
Помер Тиміш тут Павличенко,

Учений славний і піїт,
Та чи труди його учені
Рі поезії побачить світ?
І я прив'язаний до тебе,
Степів столице Саскатун,
Безхмарного у літі неба,
Пшениці колосистих рун.
Ти дав мені пізнати друга . . .
Хай буде ім'я це святе!
Широкий ум, за сонцем туга
І добре серце золоте.

9. Алберта

Алберта — рай земний кавбоїв,
Країна нафти й буряків,
Цікавивсь я колись тобою,
Минуло тридцять десь років.
Твої колодязі нафтові
Стояли мовчки, як мерці,
Поля родючі бурякові
Лежали в марній толоці.
Була Канада ще дитина
У дядька Сема в пелюшках,
В потенціях нова країна
Стояла слабо на ногах.
І був підняв тоді я справу
За тебе, нафту, буряки
У пресі лідерів держави
Та ба! Газетні павуки
(Не знаю, чи такі і нині!)
Мої схизматицькі думки
Зробили голосом в пустині.
А от тепер — країна цукру,
Країна нафти на весь світ.
Від грошей всі торби розпухли . . .
Здійснився мій давній заповіт.
Та вернусь я на ферму, в поле,
Десь до Федори, до Мондер . . .
Вони не зміняться ніколи —
Фортеці Зваричів, Магер.
Там дух український не загасне
Серед нафтових королів:
Злилось минуле там з сучасним,
Родились там “Сини Землі”.
В Мондерах у чернечім скиті
Збирались пам’ятки віків,

Збережених в старому світі
Від рук руїнних ворогів.
В скиту отці Василяни,
В чернечій доброті своїй,
Були духовними отцями
І літописцями подій.
Мій вислів дяки і пошани
За труд безцінний ваш прийміть!
Живіть, отці Василяни,
Дух предків наших бережіть.

10. В діброві коло річки

Та я вернусь у Манітобу,
У серце наших діл і мрій,
У місто грізного потопу —
У Вінніпег коханий мій.
Живу в діброві коло річки,
В околиці “Семи Дубів” . . .
Які ж події історичні
Тут час у пам’яті згубив?
Тяжкі були колись тут роки,
Багато крові, гірких сліз,
Коли гефбріди та ірокви
В полоні мали степ і ліс.
Ішли британські поселенці
Крижаним морем в Гадсон-Бей;
Тягли човнами крізь озерці
Насіння, рала і дітей.
Рубали ліс і корчували,
Жили в землянках і шатрах,
І вбоге поле засівали
Пшеничним зерном у корчах.
Надію пестили на жниво,
Бо довга тут була зима;
Жили в труді благочестиво,
Бо помочі в біді нема.
Коли ж вже колос наливався,
З лісів впадали вороги . . .
Ніхто живим не залишався —
Всіх умертвляли до ноги.
Убоге збіжжя їх палили
І вбоге житло, разом з ним . . .
Нема хреста, ані могили,
Ні признаку на місці цім.
Лиш Вінніпег тепер розрісся

На попелі і на кістках,
І там, де мріяло полісся,
Тепер — чи дім, чи битий шлях.
Там “Сім Дубів” . . . Тут є могила:
Тут говернор, його стрільці
Своє життя вночі згубили
На березі при Ред-ріці.
Тепер же тут моя господа
І цілий новий Тель-Авів . . .
Кому ж із нас убитих шкода?
Їх пам’ять час давно вже з’їв.
Ми кажемо, що ми страждали
У наших первісних часах . . .
Уважні будьмо! Ті бо взнали
Найбільший труд, найбільший жах.

Тут жив колись і Дорошенко,
Історик наш, приятель мій;
Тепер — невтомная Войценко,
Літописателька подій.
А далі, здовж ріки полями,
Є місце, зване Ріверсайд;
Засіяне воно хрестами,
Де вічним сном усопші сплять.
Там між олив і олеандер
Спочив наш Кошиць Олександр.
Його капели дивний спів
Колись всім світом прогремів.

О Вінніпег, гніздо поетів!
Старих поселення співців!
Сам автор “Соняшних Кларнетів”
Не зміг би витворить так спів . . .
То в тузі тяжкій за домами,
За рідними в Старім Краю,
Ставали косарі співцями,
Як кобзарі колись в бою.

У звичних рідних коломийках
Лилася туга з їх сердець . . .
Не схибив у своїх надіях
Їх перший здібний видавець.
Та ба! І ці часи минули,
І тугу випив мудрий час.
Поете! Всі тебе забули —
Не знайдеш видавця у нас.
А всеж, поете, не дивися
Як глухне й сліпне ситий світ, —
Рокам прийдешнім залишиться
Твоєї музи заповіт.
Навіть Тарас мав нарікати,
Як ти тепер, у “Кобзарі”,
А от вже буде тут стояти,
Ніби на київській горі!
І вже дитя Канади ніжне —
Поетка цих модерних літ —
Його у серце чуле візьме,
На весь переспіває світ.
Про неї лиш скажу словечко:
Поклін мій Мирі Гас-Лазечко!

**

Нехай редактори пробачать
Мою негречність. Не згадав
Їх творчість я, трудів і праці
Умисно, щоби не попав
“На поле брані”, під обстріли.
Та їм признання я даю,
Хоч і пускали часом стріли
Вони у сторону мою.
Нехай живе Михайло Гарис! —
Мене він перший привітав,
Тоді, коли мене цурались, —
На всю Канаду прославляв . . .
Та я не можу не згадати

Жіночих ніжних білих рук
В редакцій зоряній палаті:
Привіт Стефанії Бубнюк
За творчий труд в “Жіночим Світі”,
Когуській в “Проміні” і всім,
Пером що вміють володіти
Співаю мій хвалебний гімн.
Іще Савелії Стечишин,
Вона заслужена в роках:
Невтомно й мудро творить, пише
В книжках, жіночих сторінках.
Політиків також лишаю —
Боюся зрушить їх акорд,
Та всеж одне ім'я згадаю,
Що має право на рекорд:
Марія Дима перші кроки
В політиці дала жінкам,
Щоб в себе вірили глибоко,
Не йшли служити чужим богам.

11. Лаврові вінці

Учителю, пророче Божий!
Професоре вечірніх шкіл,
Ти більшої похвали гожий,
Як той герой великих діл,
Як полководець в полі брані,
Побідник славний у боях . . .
Учителю, побідник славний
В дитячих душах і серцях.
Ти був пригноблений і бідний,
Не знать — чи хто тебе хвалив,
А твій народ (скупий, хоч рідний)
Найменший чинш тобі платив.
Ти був за все — рубав сам дрова
І воду відрами носив,
І часто витирав з любови
Дитячі змерзлії носи.
І от дивись: тебе не стало,
Ти вже в історію ввійшов,
А те, що в час пізніший сталось,
Ключі до того ти знайшов.
Подвижнику, анахорете!
Хоч ти і мав свою сім'ю,
Та душу ніжну мав поета,
Віддав життя й любов свою
Грядущим, новим поколінням,
Щоб нитка золота віків
Не перервалась у терпіннях
Старих і струджених батьків.
Осилив ти тягар зневір'я,
Зумів непевність подолати,
І в канадійському сузір'ї
Вже й наші імена горять.

Як метеор горів Лучкович,
В парламент перший післанець,
Незломний духом оборонець
“Малих отих” . . . Йому вінець
Був певно б даний у сенаті
В старому Римі, коли б він
Не був в Оттаві у палаті,
А був колишній римлянин.
Антоній Глинка — другий з ряду
В Оттаві вславлений трибун.
Любив він вільную Канаду
І вірним оборонцем був
Своїх дідів-батьків країни;
Її він волю захищав —
За поневолену Україну
Свою б і душу він віддав.
Нема його. В розцвіті сили
Пішов від нас у інший світ,
Лишень, як пам'ять, на могилі
Величній хрест в вінках стоїть,
Від вдячних друзів, покоління
Мала йому, та щира дань,
Словами сірого каміння
Про нього внукам повідань.

12. Дружям

Канадо мила! Нам гоненим
І нашої тяжкій боротьбі
Дала ти друзів нам учених,
І ми вклоняємся тобі!
Бо світ широкий і великий,
Та мало правди і добра, —
Стрічав нещиро він, дволико
Апостолів з земель Дніпра.
Не знала правди Україна
В кривих, підкуплених судах;
Фемида більмами сліпими
Не добачала на вагах.
І ви прийшли, о друзі милі!
Нам щиру руку простягли . . .
Спи сном пророка у могилі,
Поете Гантере старий!
Професор Сімпсон половину
Свого віддав для нас знання,
Він щиро оцінив Україну,
Весь вік її обороняв.
Кірконнелл Ватсон — друг народів,
Канади мудрий творчий дух, —
Він нас на світлий шлях виводив,
Як наш великий ширий друг.
І всі, кого я звать не буду,
Взяли нас в коло, як своїх.
Нащадки наші не забудуть
І будуть шанувати їх.
Не можу не згадать одного,
Щоб жінці висловить привіт,
Наймення всім нам дорогого
Приятельки Гелени Рід.
І ми вже рівні в вільнім колі,

Канади дочки і сини,
Та не забудемо ніколи
Дніпра святої сторони,
Як нашу Мекку, де святині
Минулих днів, тисячеліть
Горять через віки до нині
І вічно будуть все горіть.

Апостоли, послы Дніпрові
Приходять, як Андрей, до нас.
Приносять нам надії нові,
Віщують нам прийдешній час.
О проповідники надхненні,
Золотоусті мудреці,
Окрашують нам час буденний,
Дають нам пізнання ключі.
Ведуть нас до верхів'я світу,
Де людський дух і мисль цвіте,
Де псалми Нового Завіту
Співає сонце золоте.
Був Дорошенко і Білецький,
Яких на той світ я прощав,
Зоставсь їх вірний спадкоємець,
Мій друг Рудницький Ярослав.
Невтомний, як вогонь горючий,
Він світ тримає у руці,
Не даром в коло його друзів
Ідуть світові мудреці.
Згадавши миром Дорошенка,
Хто може не назвати нам
Ім'я Івана Огієнка,
Творця релігійозних драм,
Філософа і богослова,
Знавця прославленого слова.
Нехай не кривдяться на мене
Незгадані в моїх словах —

Запише славні їх імена
Нам ще невідомий Плутарх.
Та всеж піду йому на поміч,
Щоб він в анналах не шукав
І Катерину Антонович
В історію мистців вписав.
Продовження старого роду
Учених славних діячів,
Знайшла вона і тут нагоду
Учити юних малярів.

13. Нехай же дзвонять наші дзвони

Хоч тайни Божої не знали
“Вожді вождів” з склепінь Кремля
І в тлі нікчемній позникали
(Тяжка хай буде їм земля!),
Та славили себе богами,
Глумились в сказі над людьми
І в людських душ пречисті храми
Товклись брудними чобітьми.
Тож гірше, як в часи руїни,
В часи навал, татар, ляхів,
Мовчали храми України
В руках кровавих ворогів.
Канадо, на твоїх просторах,
На праведних твоїх ланах
Церкви воскресли і собори,
Осквернені в старих краях.
О Воля! Святощі людини!
Ми б і молитись не могли,
Коли б тебе ми з України,
Канадо любя, не знайшли!
Присяглий скептик може скаже:
“Нащо кадил нам і церков?
В модернім світі розум важить,
Не десь Христом пролита кров”.
О циніку сліпий на очі!
Із чаш священних п'ють не кров,
А дух сціляючий і творчий
Та чисту вічну любов
До прадідів землі святої,
До української землі
І до землі осель нової,
Де наші стали кораблі.
Нехай же дзвонять наші дзвони,

Як мед солодкі, голосні,
Від Галіфаксу до Юкону
У всі святі українські дні!
Нехай змагаються учені
В шуканні Божіих шляхів
І будять душі всіх хрищених
У розкоші суетних днів!
Нехай будують храми Божі,
Щоб не були ми тут чужі,
І щоб стояли на сторожі
Народу нашого душі.

Читачу любий, мало часу,
Щоб я з тобою завітав
На землі нові, землі наші,
Куди стежки уже проклав
Наш албертієць — на Піс Рівер —
На "Річку Миру", де простір
Земель родючостей безмірних
Ждав плуга, від ріки до гір.
Я мушу перейти крізь гори,
Де слід Гай'вата проложив,
Привіт мій занести до моря,
Яке колись я залишив.

14. Над океаном

Ванкувер. Тут от із Аляски
Через Камчатку шлях знайшли
Предтечі наші. Був інакший
Тоді Ванкувер. Не шкребли
Небесних риз ще хмародрапи
І авта плебса не гули
На вулицях, у асфальт вбраних.
Були часи ті і пройшли.
Тепер не те вже — інші люди;
Читальні наші і церкви;
Почуєте наш говір всюди,
І тут — як в Україні ви.
Коли б же так і в Україні!
Не плакав би старий Дніпро
Сльозами матері й дитини;
Вампір її не ссав би кров.
Та маймося "серцями горі"
І будьмо чуйні! А тепер
Ми про Ванкувер тут говорим . . .
Ще дух козацький не завмер
І є ще у порохницях порох.

Кого ж я маю тут згадати
В цім місті моря і тепла?
Кого по імені назвати?
Кому належиться хвала?
Імен заслужених чимало,
І кожний мав свій дар, талан,
Та з них одно до серця впало —
Патрон бібліотек Богдан.
Його невтомними трудами

Росли громадські сили й гін;
Поміж братами й чужинцями
На подив заслужився він.

І от вже океан зелений,
Цей Тихий, кажуть, океан.
Об'їхав я усю вселенну,
На другий берег твій тут став.
Колись дивився я крізь тебе
З Ніппонських островів на Схід,
На край далекий, мрійний неба,
Де тонує синій небозвід . . .
До дальних берегів Канади . . .
Тепер дивлюсь я на Захід
І розстаюся з ним назавжди.
Бо, наче Ноїв той ковчег,
Що в Арараті опинився, —
Мій човен вже навік прибився
У місто, зване Вінніпег.

Квітень 10. VII. 1960

К і н е ц ь

С Л О В Н И К

- Алгонквени** — індіанське плем'я
Альбїон — Велика Британія
Анахорет — пустельник, монах
Андрей — Апостол Андрей Первозванний, який благословив Київські гори
Брут — убійник Цезаря
Бутт — убійник президента Лінкольна
Вікінги — давні ісландські мореплавці-войовники
Гайавата — герой поеми Лонгфеллова з індіанського життя
Гальський півень — національна емблема Франції
Ганді — провідник Індії
Гефбрїд — людина індіансько-французької крові, від мішаних шлюбів
Гомстед — наділ землі в родинне посідання
Гонгконг — великий британській порт при березі Хин
Генк — група робітників на будові залізниці
Іроквени — індіанське плем'я
Канук — Канадієць
Ковчег — корабель (старо-слов'янське слово)
Колони — французькі поселенці
La France d'outre mer — заморська Франція
Магеллан — славний португальський мореплавець
Майна — копальня, шахта
Мейор — посадник міста (тут — українець Степан Дзюба)
Міннегага — жінка містичного Гайавати в поемі Лонгфеллова
Мокасини — індіанські постоли
Нїппон — Японія
Нїагара — водопад, по англійськи — Найягра
Плебс — простолюдини, робітники

Плутарх — славний грецький історик
Понт — Чорне море
Прерія — степ
Робесп'єр і Дантон — провідники Французької Революції
Романський — в значінню—французький
Сем—дядько — Злучені Держави Америки
Сингапур — колишній порт В. Британії в Малайці
„Сім Дубів” — місцевість у місті Вінніпегу
„Соняшні Кларнети” — вірш П. Тичини
Суматра — великий острів через протоку від Сингапору
Урб — місто
Шапа — майстерня, завод
Цейлон — великий острів в Індійському океані
Шатобріян — славний французький письменник

З М І С Т

	Стор.
Передмова проф. Я. Рудницького	3
З доріг Магеллана	5
Земля Свободи	7
Ніби в рідній стороні	9
Тінь Гайявати	12
Вінніпег	14
В той рік	16
Владики піль	18
Саскатун	20
Алберта	22
В діброві коло річки	24
Лаврові вінці	28
Друзям	30
Нехай же дзвонять	33
Над океаном	35
Словник	37

ТВОРИ М. І. МАНДРИКИ

„ЗОЛОТА ОСІНЬ”, 176 стор., 1958 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

„РАДІСТЬ”, 144 стор., 1959 р. \$2.50
(в твердій оправі \$3.50)

„МАЗЕПА”. Історична поема, 88 стор., 1960 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

Набувати в українських книгарнях або замовляти від:

UKRAINIAN SERVICE

250 SCOTIA ST., W.K.
WINNIPEG 17, MAN.,
(CANADA)

Тамже можна замовляти інші друковані праці
тогож автора.

\$1.00

ТВОРИ М. І. МАНДРИКИ

„ЗОЛОТА ОСІНЬ”, 176 стор., 1958 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

„РАДІСТЬ”, 144 стор., 1959 р. \$2.50
(в твердій оправі \$3.50)

„МАЗЕПА”. Історична поема, 88 стор., 1960 р. \$2.00
(в твердій оправі \$3.00)

Набувати в українських книгарнях або замовляти від:

UKRAINIAN SERVICE

250 SCOTIA ST., W.K.

WINNIPEG 17, MAN.,

(CANADA)

Тамже можна замовляти інші друквані праці
тогож автора.

На окладинці: частина малюнку Миколи Азовського “Жива”